

Archeologienota

Bree (Vostert), Pater Coninxlaan

percelen 1C78h en 1C77L

Verslag van de resultaten van het bureauonderzoek

Projectcode: 2019K4

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Rik van de Konijnenburg, Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree (BE)
Mob. 0496 209 018 - e-mail: rik@konijnenburg.com

Verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R., (2019), Bree (Vostert), Pater Coninxlaan, percelen 1C78h en 1C77L, verslag van de resultaten van het archeologisch bureauonderzoek, Haast-rapport 2019-65, D/2019/12654/65

© 2019 HAAST bvba, *Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree*

Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

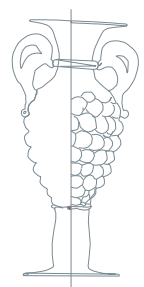
Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2019/12654/65

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

Coverfoto: het terrein gefotografeerd op 19/11/2019

INHOUD

1	Beschrijvend gedeelte
2	Archeologische voorkennis
3	De Onderzoeksopdracht
4	Werkwijze en strategie van het onderzoek
5	Assessment van het projectgebied
A	Historiek van het projectgebied en bestaande toestand
B	Bodemkundige situering
C	Geomorfologische situering
D	Historisch-cartografische en archeologische situering van het projectgebied
6	Synthese
7	Advies
8	Samenvattingen
9	Bibliografie en bronnen
10	Lijst van de figuren
11	Lijst van de plannen (bijlagen)

1. Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

Projectcode	2019K4
Actoren	Rik van de Konijnenburg OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
Locatie: Provincie	Limburg
Gemeente	Bree
Deelgemeente / wijk	Vostert
Site	Pater Conincxlaan
Kadastrale gegevens	Bree, afdeling 1 sectie C, percelen 78h en 77L
Oppervlakte onderzoeksgebied	6982,42 m ²
Kadastraal percelenplan	Zie fig. 2
Topografische kaart	Zie fig. 3
Relevante termen thesauri OE	bureauonderzoek

Bounding Box:

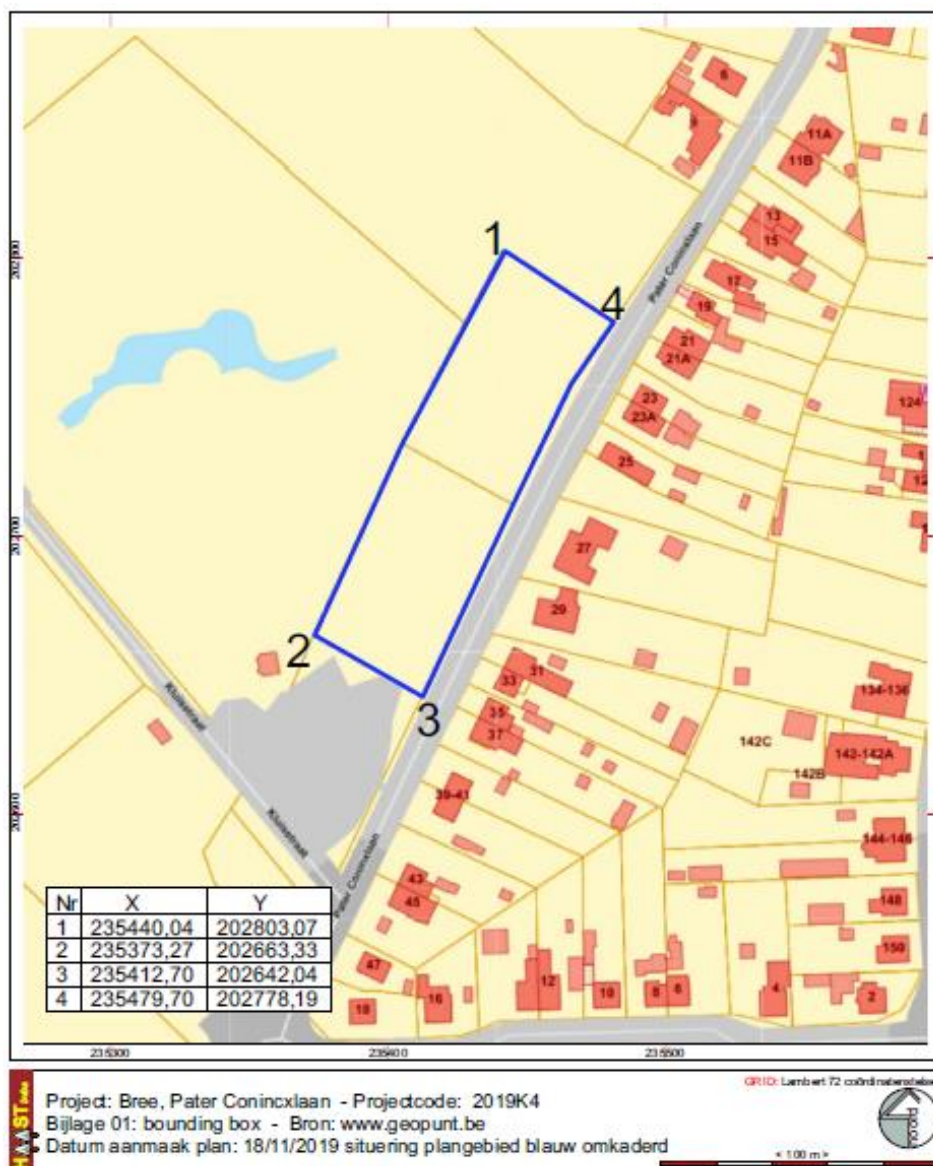

Fig. 1: Bounding Box

Kadastrale gegevens: Het terrein is kadastraal geregistreerd als Bree, afdeling 1, sectie C, percelen 78h en 77L. De oppervlakte van het projectgebied bedraagt 6982,42m²

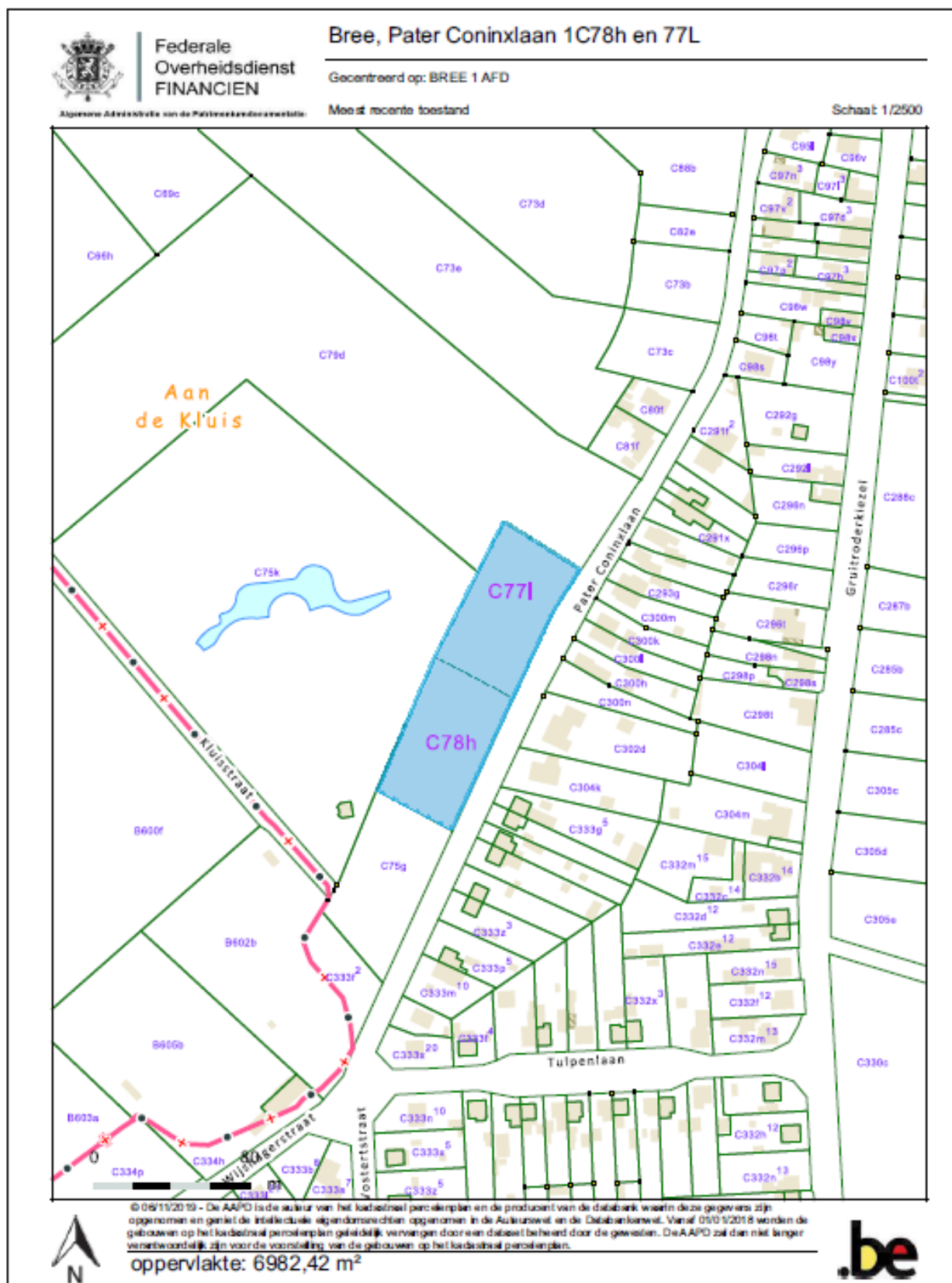

Fig. 2: Kadastraal uittreksel dd. 2019 © cadgis viewer

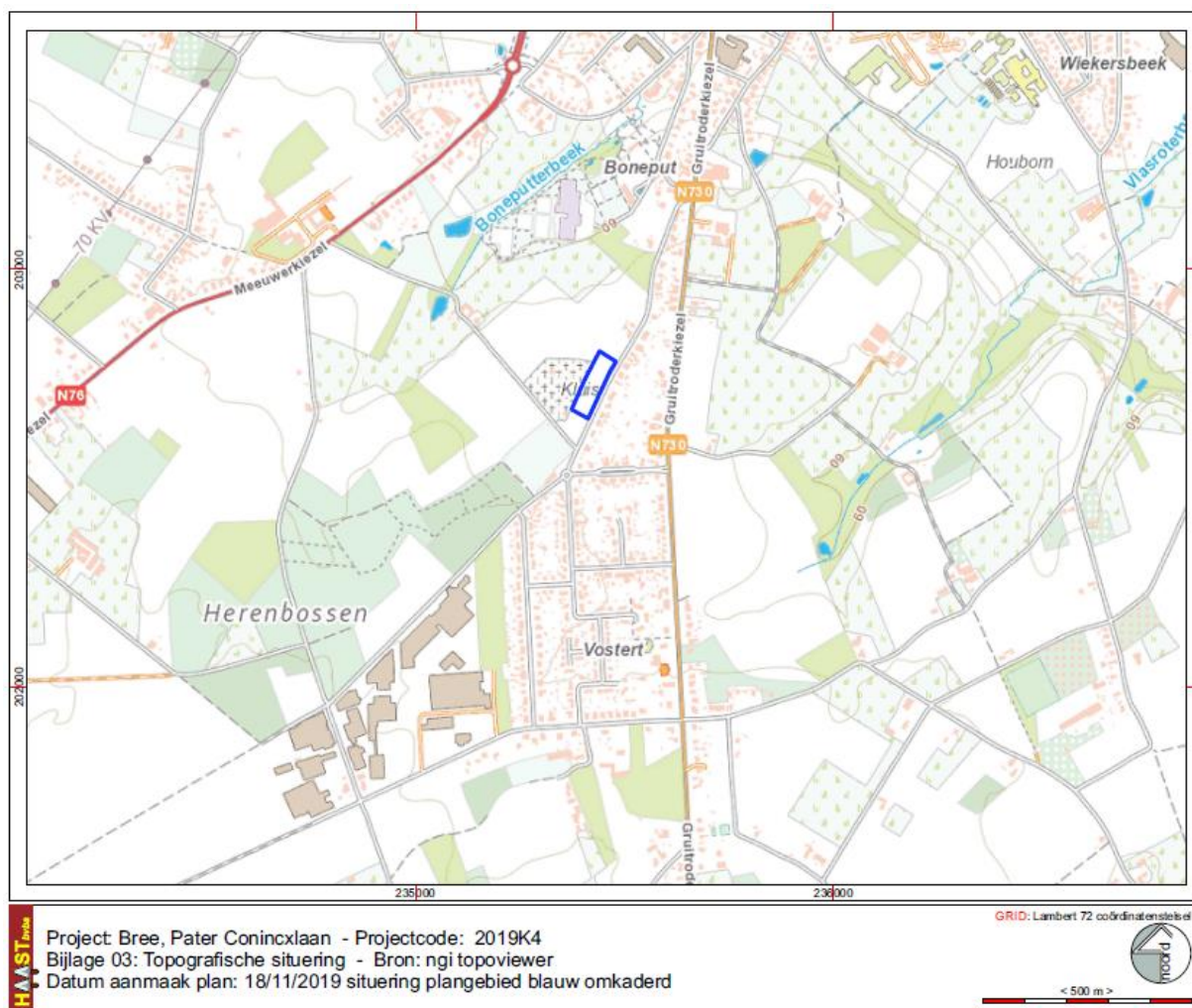

Fig. 3: Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart 1/10.000. © NGI & cartoweb

Fig. 4: Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 1971. © Geopunt.be

2. Archeologische voorkennis

Binnen het projectgebied werden nooit eerder archeologische onderzoeken uitgevoerd, noch vondstmeldingen gedaan.

3. De onderzoeksopdracht

De wetgeving met betrekking tot archeologie omvat enerzijds het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en anderzijds het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 die voor archeologie in werking traden op 1 juni 2016, en de navolgende wijzigingen.

Overwegende dat,

- de aanvrager van de omgevingsvergunning (stedenbouwkundige vergunning) een privaatrechtelijk rechtspersoon is,
- de aanvraag geen betrekking heeft op een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt (gga-zone), zoals vastgesteld door de Vlaamse Regering,
- de aanvraag geen betrekking heeft op werkzaamheden binnen het gabarit van bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden,
- de percelen waarop de vergunning betrekking heeft niet geheel of gedeeltelijk gelegen zijn in een archeologische zone, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,
- de betrokken percelen niet volledig gelegen zijn buiten woon- of recreatiegebied,
- de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft meer dan 3000m² bedraagt (**6982,42m²**),
- de bodemingreep gelijk of groter is dan 1000 m² (**6900 m²**)

Dan dient een bekrachtigde archeologienota te worden toegevoegd bij de aanvraag van een omgevingsvergunning.

Vraagstelling

Het bureauonderzoek heeft tot doel het projectgebied archeologisch te evalueren op basis van bestaande bronnen en de impact van de geplande werken op eventueel aanwezig archeologisch erfgoed te bepalen. Dit houdt in dat er informatie wordt verzameld over de mogelijke aanwezigheid of afwezigheid van archeologisch erfgoed binnen het projectgebied. De kenmerken, de relatie met het omringend landschap, de bewaringstoestand en de waarde van eventueel aanwezig archeologisch erfgoed worden ingeschat. Ook de manier waarop de geplande bodemingrepen worden uitgevoerd maakt deel uit van de evaluatie.

Het bureauonderzoek formuleert een antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

- welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- welke evolutie kende het landschap van het projectgebied?
- welke evolutie kende het gebruik van het terrein?
- wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De randvoorwaarden

Het terrein is momenteel nog in gebruik als akker en er zijn juridische bezwaren om onmiddellijk te starten met een archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem.

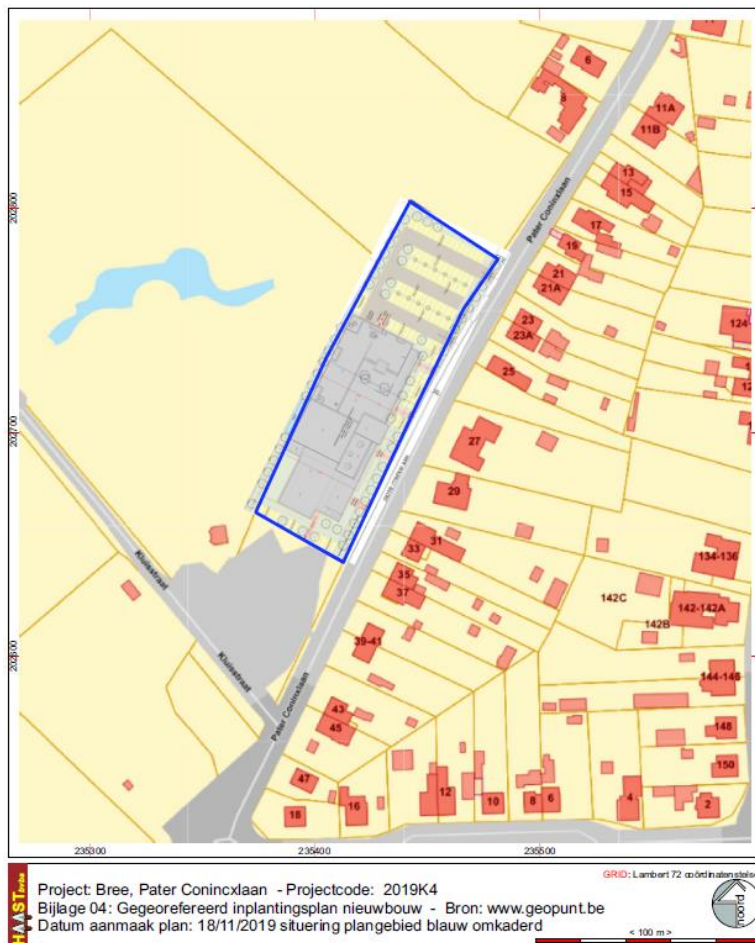
Uitgesteld vooronderzoek: Vooronderzoek met ingreep in de bodem is **juridisch onwenselijk: de vergunningsaanvrager wenst zekerheid over een mogelijk archeologisch traject via een bekrachtigde archeologienota en wil de openbare onderzoeken en eventuele bezwaarschriften afwachten vooraleer verder te gaan met het project.**

De geplande werken

De opdrachtgever wenst op de betrokken percelen een uitvaartcentrum bouwen, “Huis van Afscheid”. De bouwplannen omvatten enerzijds de bouw van het uitvaartcentrum, anderzijds de aanleg van parking en wegenis.

De bouw: de geplande bouw is in oppervlakte 3.075 m² groot. Het gebouw wordt niet onderkelderd. De funderingen zullen bestaan uit betonnen strookfunderingen, die aangezet worden op stabiele ondergrond conform het nog uit te voeren stabiliteitsonderzoek. Voor het bouwrijpmaken van het terrein zal de volledige teelaarde verwijderd worden en vervangen worden door aanvulgrond waarop isolerend materiaal wordt aangebracht, PE-folie tegen optrekkend vocht, met het oog op het verder afwerken van de vloeren. Op de plannen is de ruimte tussen de funderingen derhalve geannoteerd met “volle grond”. Aan de westgrens van het projectgebied wordt een wadi voorzien voor de opvang van hemelwater. Die wadi heeft een oppervlakte van 3 x 18 m = 54 m² en zal tot een diepte van 1 m uitgegraven worden (capaciteit = 54.000 liter).

De parkeerplaatsen, rijwegen en groenaanleg beslaan een oppervlakte van ongeveer 3.825 m². De bestrating zowel voor parkings als rijwegen zal bestaan uit waterdoorlatende verhardingen. Een keuze van materialen dient nog gemaakt te worden. De aanleg wordt – uiteraard – voorzien na beëindiging van de bouw waardoor het terrein dient aangevuld met funderingslagen die een dikte zullen hebben van 50 tot 60 cm. Voor de groenaanplantingen zal een deel van de bestaande teelaarde behouden blijven, tijdelijk op het terrein gestockeerd worden en nadien herbruikt.

De bomenrij aan de Pater Coninxlaan, openbaar domein, dient behouden te blijven enkel waar nodig voor noodzakelijke doorgangen te creëren zullen bomen gerooid worden.

Fig. 5: gegeoreferend inplantingsplan bouw en omgevingsaanleg

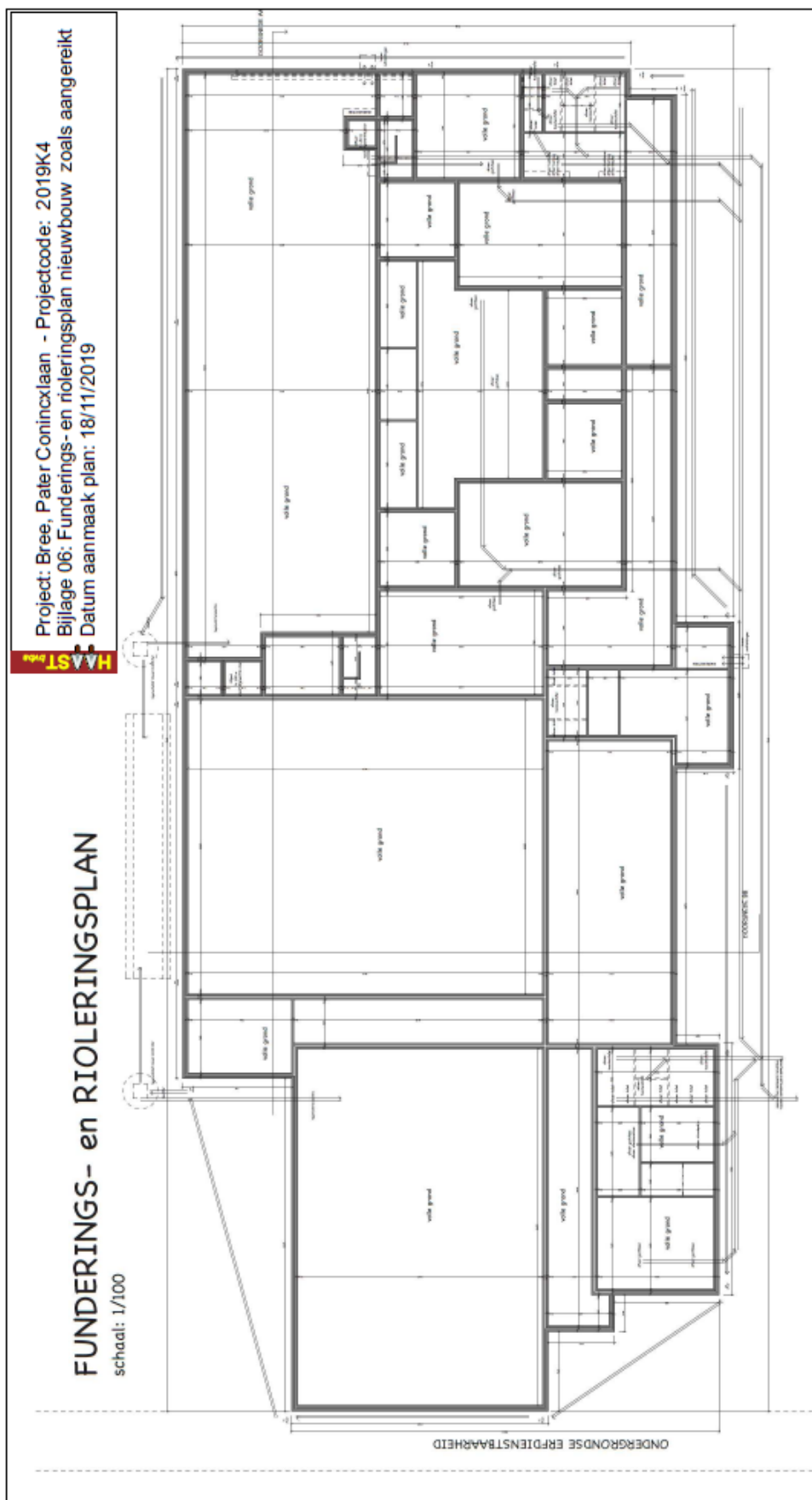

Fig. 7: Funderingsplan gebouw

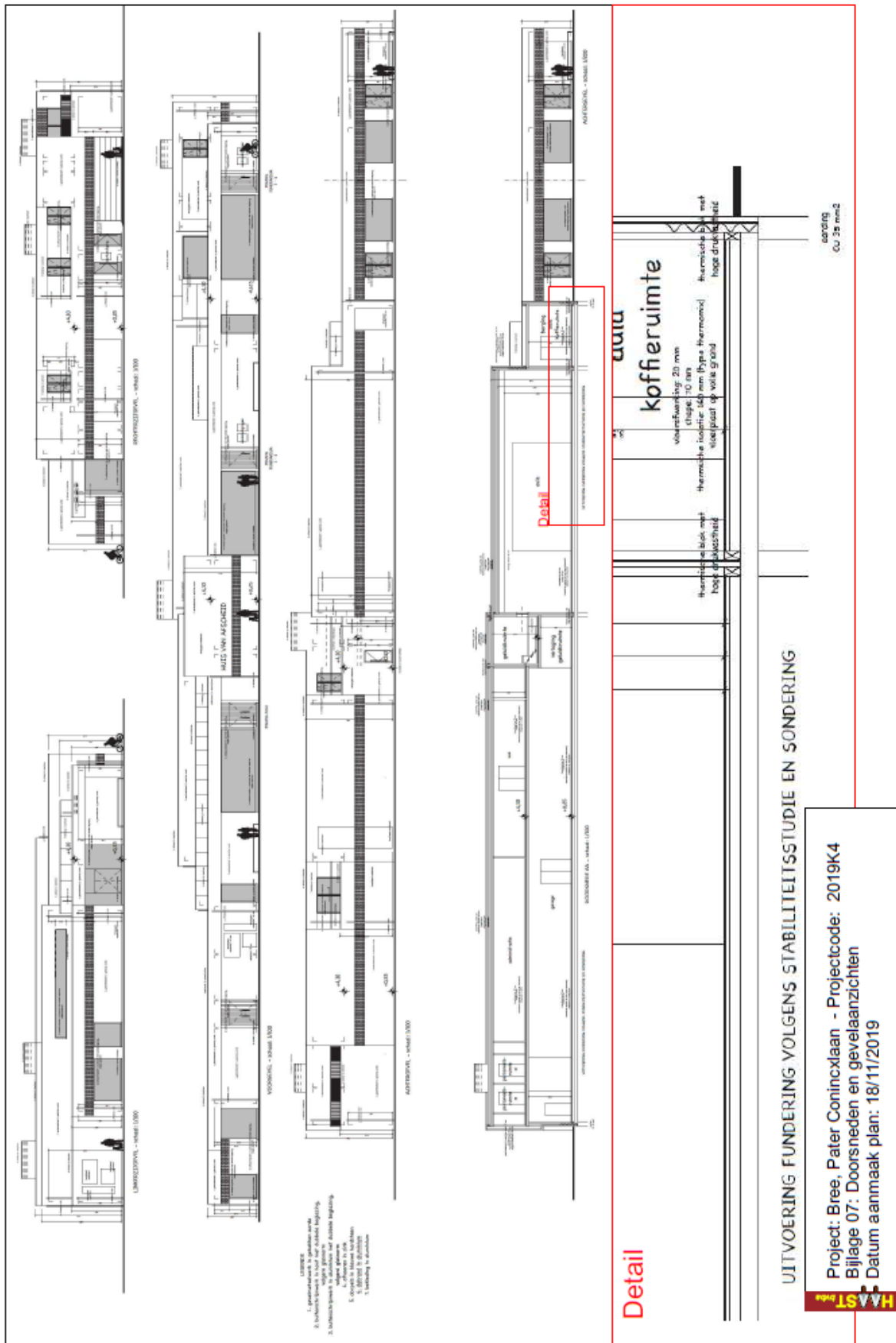

Fig. 8: doorsneden van het gebouw

4. Werkwijze en strategie van het onderzoek

a. Motivering van de onderzoeksstrategie, -methoden en –technieken

Met dit bureauonderzoek willen we inzichten krijgen in de huidige archeologische, historische en landschappelijke kennis van het onderzoeksgebied en de omgeving. Die inzichten worden verder getoetst aan de geplande ingrepen in de bodem. Het doel is te bepalen in hoeverre verder archeologisch onderzoek aangewezen is om zo te komen tot een programma van maatregelen teneinde de archeologische waarde en mogelijke kennisvermeerdering op archeologisch vlak voor de site en de omgeving van het projectgebied in te kunnen schatten. Om een antwoord te formuleren op de gestelde onderzoeksvragen werden diverse bronnen geraadpleegd waarvan de referenties gebundeld werden in punt 11 Bibliografie en bronnen.

De juiste afbakening van het projectgebied werd aangereikt door de eigenaar van het projectgebied. Om een inzicht te krijgen in de archeologische kennis betreffende het gebied werd de Centraal Archeologische inventaris geraadpleegd (cai.onroerenderfgoed.be en geo.onroerenderfgoed.be). Wat betreft de landschappelijke ligging, de tertiairgeologische en quartairgeologische gegevens en de geomorfologie werd gebruik gemaakt van de websites www.geopunt.be en <https://dov.vlaanderen.be>. Via www.geopunt.be werden de historische kaarten geraadpleegd (Ferrariskaart, Vandermaelenkaart, Atlas van Buurtwegen), evenals luchtfoto's van het projectgebied van het jaar 1971 tot en met het jaar 2018; enkel de betekenisvolle data en foto's werden in deze studie opgenomen. Het kadasterplan werd opgevraagd via de publieke cadgis viewer van de federale overheid (http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE).

b. De organisatie van het onderzoek

In eerste instantie werden zoveel mogelijk cartografische en bibliografische gegevens betreffende het projectgebied bekeken samen met het opvragen van zoveel mogelijk gegevens bij de projectontwikkelaars/bouwheer. Daarna hebben we getracht deze gegevens zo overzichtelijk mogelijk weer te geven doormiddel van tekst en kaarten die als bijlagen bij dit rapport zijn toegevoegd.

c. Het relevante gebruikte materiaal en technische specificaties

Alle nodige informatie werd verzameld via het internet en bibliografische bronnen. De kaarten die als bijlagen zijn toegevoegd zijn gemaakt of bewerkt met de software van CORELDRAW X8 en de landmeterssoftware PYTHAGORAS.

d. Afwijkende methodiek

Niet van toepassing

e. Inbreng van specialisten

Niet van toepassing

f. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing

5. Assessment van het projectgebied

a. Historiek van het projectgebied en bestaande toestand

Het projectgebied is in gebruik als één groot perceel hooiland/akker zonder perceelscheidingen overeenkomstig de kadastrale indeling.

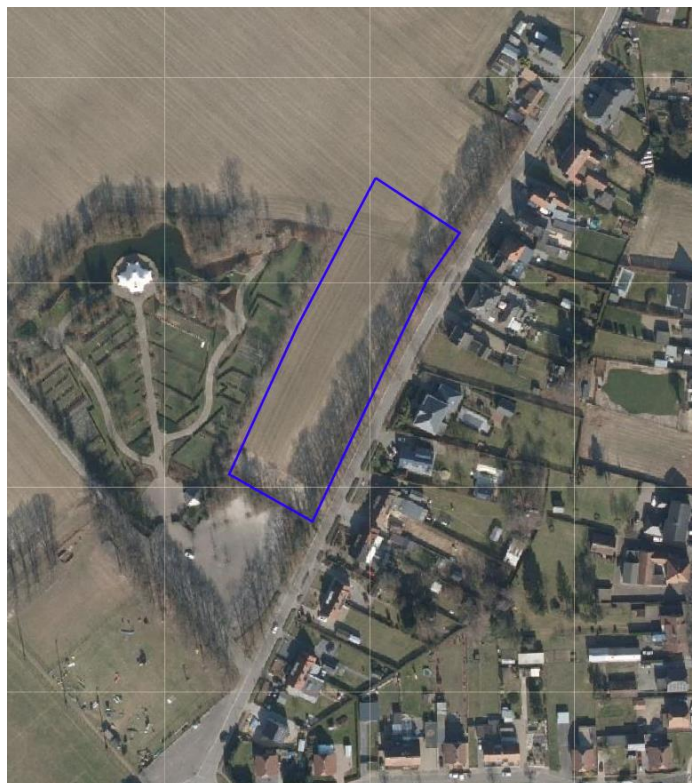

Fig. 9: foto van het terrein in haar huidige toestand, luchtfoto, opname winter 2018

Fig. 10: terreinopnames d.d. 19/11/2019

b. Bodemkundige situering

Het terrein is aan de noordzijde gekarteerd als een **Sbm-bodem** en het zuidelijke gedeelte is een **t-Scf-bodem**.

Sbm-bodems zijn droge lemig-zandgronden met een diepe antropogene humus A-horizont (plaggenbodems). De Sbm bodems kenmerken zich door een grijsachtige of bruinachtige bovengrond van tenminste 60 cm dikte. De bovenste horizont Ap1 is donkerder dan de eronder liggende Ap-horizonten (Ap2, etc.). De antropogene

humus A-horizont rust op een podzol, een grijsbruine podzolachte grond of een niet-gedifferentieerde bodem. Bij de Sbm beginnen gleyverschijnselen op groter dan 90 cm diepte. Wordt de ondergrond gevormd door een hydromorfe podzol dan worden er geen roestverschijnselen waargenomen. De droge matig droge gronden zijn respectievelijk geschikt voor teelten met geringe waterbehoefte, terwijl de t-Scm geschikt zijn voor alle teelten qua waterbehoefte.¹

Profiel: Droge plaggenbodem. De bovenlaag bestaat uit een bruinachtige of grijsachtige, humeuze horizont van meer dan 60 cm dikte. De Ap1(ca. 30 cm) is donkerder dan de onderliggende Ap2. Het humusgehalte van de oppervlaktelaag bereikt gemiddeld 3,42 %. Die laag rust op een begraven profiel dat een podzol, een grijsbruine podzolachtige bodem of een niet gedifferentieerde bodem kan zijn. Gleyverschijnselen beginnen op meer dan 90 cm.

t-Scf-bodems zijn droge lemig zandbodems met weinig duidelijke ijzer en/of humus B horizont, met een klei-grintsubstraat beginnend op geringe of matige diepte (20-125 cm) (t-). De C-horizont bij deze droge gronden vertoont roestverschijnselen tussen 90 en 120 cm diepte. De bodems zijn weinig geschikt voor akkerland en weide. De productiviteit is sterk afhankelijk van de dikte van de humeuze bovengrond. Matige grintbijmenging schijnt een gunstige invloed te hebben op het productievermogen, zowel wat akkerteelten als naalddhout betreft. De gronden met sterke grintbijmenging komen praktisch alleen in aanmerking voor naalddhout.

Profiel: Bruine podzolachtige bodem met zwak ontwikkelde humus of/en ijzer B horizont; tussen 60 en 90 cm diepte beginnen roodachtige en bruinachtige roestvlekken, die duidelijk afsteken op de basiskleur van het C materiaal. In de gronden met grintbijmenging zijn er bleekgrijze vlekken die naar onder in grootte toenemen. Vaak zijn er kleihoudende lenzen en vlekken met afwijkende kleur (bruin- tot groenachtig); de vlekken zijn resten van oudere profielontwikkelingen (grijsbruine podzolachtige bodem ontwikkeld op een fossiele bodem).

Volgens de WRB (World Reference Base) is de Sbm bodem geclassificeerd als Plaggic Anthrosols (Arenic, Ruptic). Anthrosols zijn bodems die eeuwenlang door de mens zijn aangerijkt met organische stoffen zoals plaggen, strooisel, teelaarde of stadsmest. Typisch voor deze bodems zijn zwarte humusrijke horizonten van meer dan 50 cm. Plaggic verwijst naar een zwarte of bruine oppervlaktehorizont gevormd door het aanbrengen van plaggen over verschillende eeuwen. Plaggen zijn afgestoken heide deels met zand, of ander materiaal rijk aan organische stof, dat als strooisel werd gebruikt in de stal en later vermengd met mest op bouwland aangebracht werd. Arenic verwijst naar een zandige textuur en Ruptic verwijst naar het voorkomen van twee verschillende opeenvolgende moedermaterialen.²

De t-Scf-bodem is volgens de WRB-classificatie gekarteerd als een *dy* bodem (groen ingekleurd), *Dystric Cambisols*. Cambisols zijn bodems met een beginnende profielontwikkeling en hebben ofwel:

- onder de ploeglaag een niet-zandige horizont van minstens 15cm die een duidelijke bodemstructuur heeft en/of die van kleur verschilt met de omgevende horizonten, of
- antropogene oppervlaktehorizonten die samen minder dan 50 cm dik zijn.

¹ Baeyens en Sanders, 1987, 56-59.

² DONDEYNE, S., VANIERSCROT, L., LANGOHR, R., VAN RANST, E. en DECKERS, J., 2015, *De grote bodemgroepen van Vlaanderen: Kenmerken van de "Reference Soil Groups" volgens het internationale classificatiesysteem World Reference Base*, KU Leuven & Universiteit Gent.

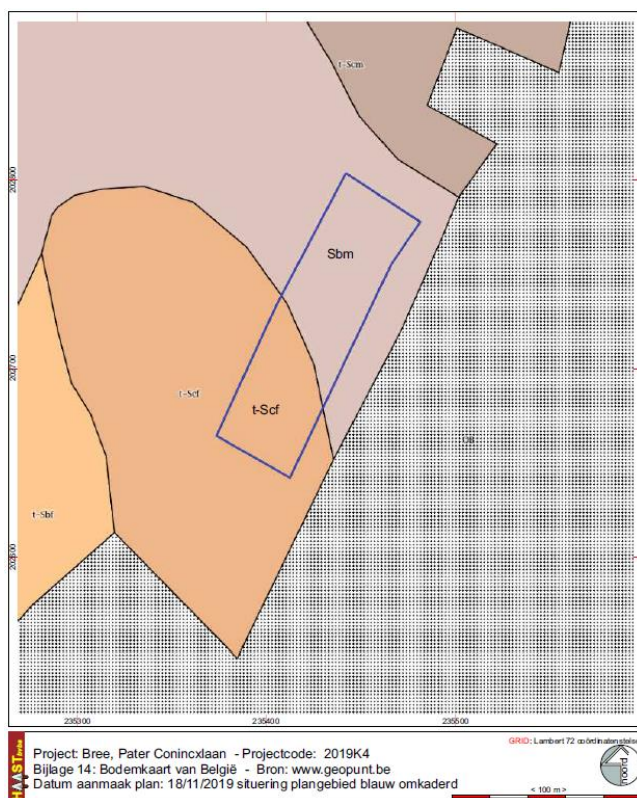

Fig. 11: Bodemkaart van België © geopunt.be

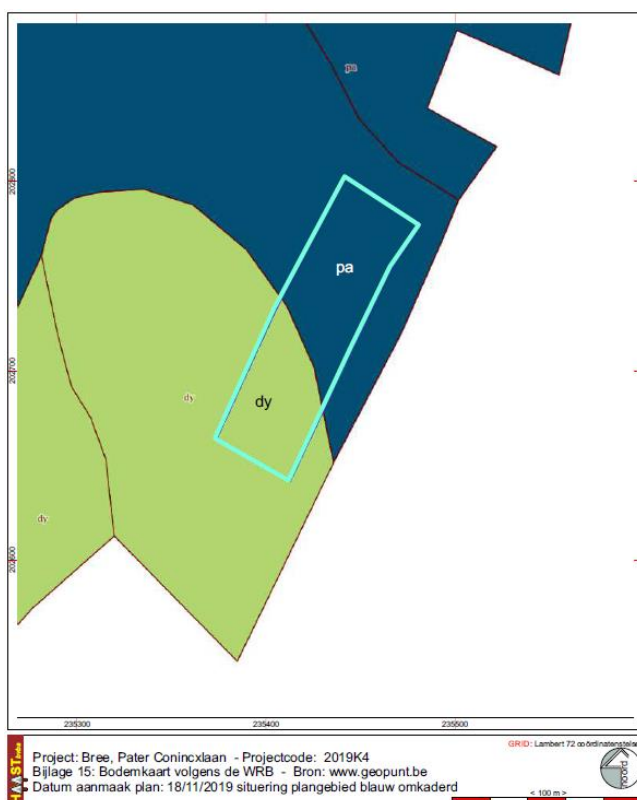

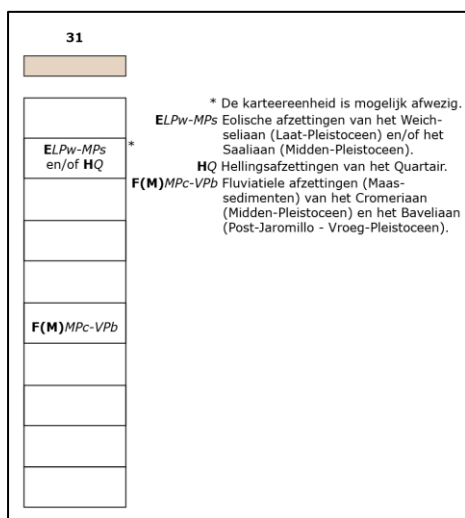
Fig. 12: Bodemkaart van België volgens de WRB © geopunt.be

c. Geografische en geologische situering

Het projectgebied is gesitueerd ten zuidoosten van de stadskern van Bree aan de Pater Conincxlaan. Ten westen en ten zuiden grenst het projectgebied aan het kerkhof “De Kluis” en bijhorende parking. Ten oosten, aan de overzijde van de Pater Conincxlaan ligt de wijk Vostert. Ten noorden, op ca. 400 m afstand bevindt zich het stadspark “De Boneput”.

In de omgeving van het projectgebied, in een straal van 500 m, bevindt zich ten westen van het projectgebied het bronnengebied van de Boneputterbeek, verderop de Breeërstadsbeek genoemd. Het terrein zelf ligt op een uitloper van het kempisch plateau op een gemiddeld TAW-niveau van +64 m. Dat niveau is beduidend hoger dan de rand van de stadskern van Bree, hoogste punt is +48 m TAW.

Geografisch behoort het projectgebied tot de Kempen en is het gesitueerd op het Kempisch Plateau. De Breese stadskern ligt ten noordoosten van het Kempisch Plateau, op de rand van de Vlake van Bocholt en maakt tektonisch deel uit van Roerdalgraben. De vlakte van Bocholt ligt met 35 tot 40 m boven zeeniveau 25 tot 30 m lager dan het Kempisch Plateau. De vlakte van Bocholt wordt gedraineerd door talrijke noordoost-zuidwest gerichte beken die nauwelijks ingesneden zijn in het landschap en die allen tot het Maasbekken behoren. De beken die in het Kempisch Plateau ontspringen vormen soms diep uitgesneden dalen. De vallei van de Boneputterbeek bijvoorbeeld situeert zich ter hoogte van het projectgebied op +58,27 m (gemeten via geopunt.be, DHM_DTM_1m, opnamedatum 9/03/2014). De daling naar de vallei van de Boneputterbeek vanuit het projectgebied is geen geleidelijke daling maar een vrij steile helling die zich pas duidelijk manifesteert op ca. 250 m ten westen van het projectgebied.

Tertiair geologisch maakt de diepere ondergrond deel uit van de Formatie van Kasterlee. Deze formatie uit het vroege Pliocene (Zanclien, 5,3 tot 3,6 miljoen jaar geleden) bestaat uit grijze mica- en glauconiethoudende fijne zanden. Deze bevatten soms lenzen van micahoudende klei. Naar boven toe nemen deze kleilenzen toe in aantal. De basis van de formatie bestaat soms uit grind en fossielfragmenten.

Volgens de profieltypenkaart is het Tertiair afgedekt met Quartaire afzettingen met aan de basis sedimenten van fluviale herkomst, herwerkte fluviale sedimenten en sedimenten van eolische herkomst. De fluviale afzettingen (F(M) MPc-VPb) aan de basis bestaan uit Maassedimenten van het Cromeriaan (Midden-Pleistoceen) en het Baveliaan (Post-Jaromillo-Vroeg Pleistoceen).³

Vervolgens liggen er tot vrijwel aan de oppervlakte eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en/of het Saaliaan (Midden-Pleistoceen) en/of Hellingsafzettingen van het Quartair (ELPw-MPs en/of HQ).

Zoals boven beschreven bestaat de ondiepe ondergrond uit eolische afzettingen. Deze afzettingen behoren tot de Formatie van Wildert en worden ook wel dekzanden genoemd. De Formatie van Wildert is afgezet onder periglaciale omstandigheden gedurende de Pleniglaciale periode (Brabantiaan) van de laatste ijstijd (Weichseliaan).⁴ Ze zijn gekenmerkt door een zwakke parallelle gelaagdheid waarbij lemiger en minder lemiger laagjes elkaar afwisselen. Lokaal kan er grindbimixing optreden door cryoturbaties.

³ Beerten, 2005, 28-30.

⁴ Beerten, 2005, 26 en 29.

Na de overgang Pleistoceen/Holoceen kon de vegetatie zich herstellen, waardoor er een meer uitgesproken bodemvorming kon optreden. Afhankelijk van de bodemvruchtbaarheid en waterhuishouding ging de bodem verbruinen, dan wel podzoleren. Een nattere bodem werd een humushoudende bovengrond gevormd met verschijnselen behorend bij een fluctuerende grondwaterspiegel zoals uitgesproken roestvlekken of ijzerconcreties in of net onder de bovengrond. Met de introductie van de landbouw vanaf het Neolithicum begon de mens het landschap intensiever te gebruiken. Door het landbouwkundig gebruik trad er voor een deel ook verschraling en degradatie van de bodem op, waardoor veel voormalige bouwlanden zich ontwikkelden tot woeste gronden. Vooral in de periode rond de IJzertijd zijn veel gronden verlaten door hun bewoners. Vanaf de Late Middeleeuwen konden zich in de zandgebieden plaggenbodems vormen door de bemesting van plaggenmest. De plaggenbemesting was beperkt tot de zandgronden die geschikt waren voor landbouwkundig gebruik, maar waar een bemesting voor een betere opbrengst zorgde. Er zijn aanwijzingen dat de eerste wijd verbreide plaggenophogingen in de Limburgse Kempen rond in de 14de/15de eeuw zijn begonnen, toen de Vlaamse steden opkwamen.⁵

Het bodemgebruik is sinds het midden van de 20ste eeuw, na het rooien van de bossen in functie van de uitbouw van de wijk Vostert eind jaren 1940, begin jaren 1950, beperkt gebleven tot akker met vooral de laatste decennia het telen van maïs.

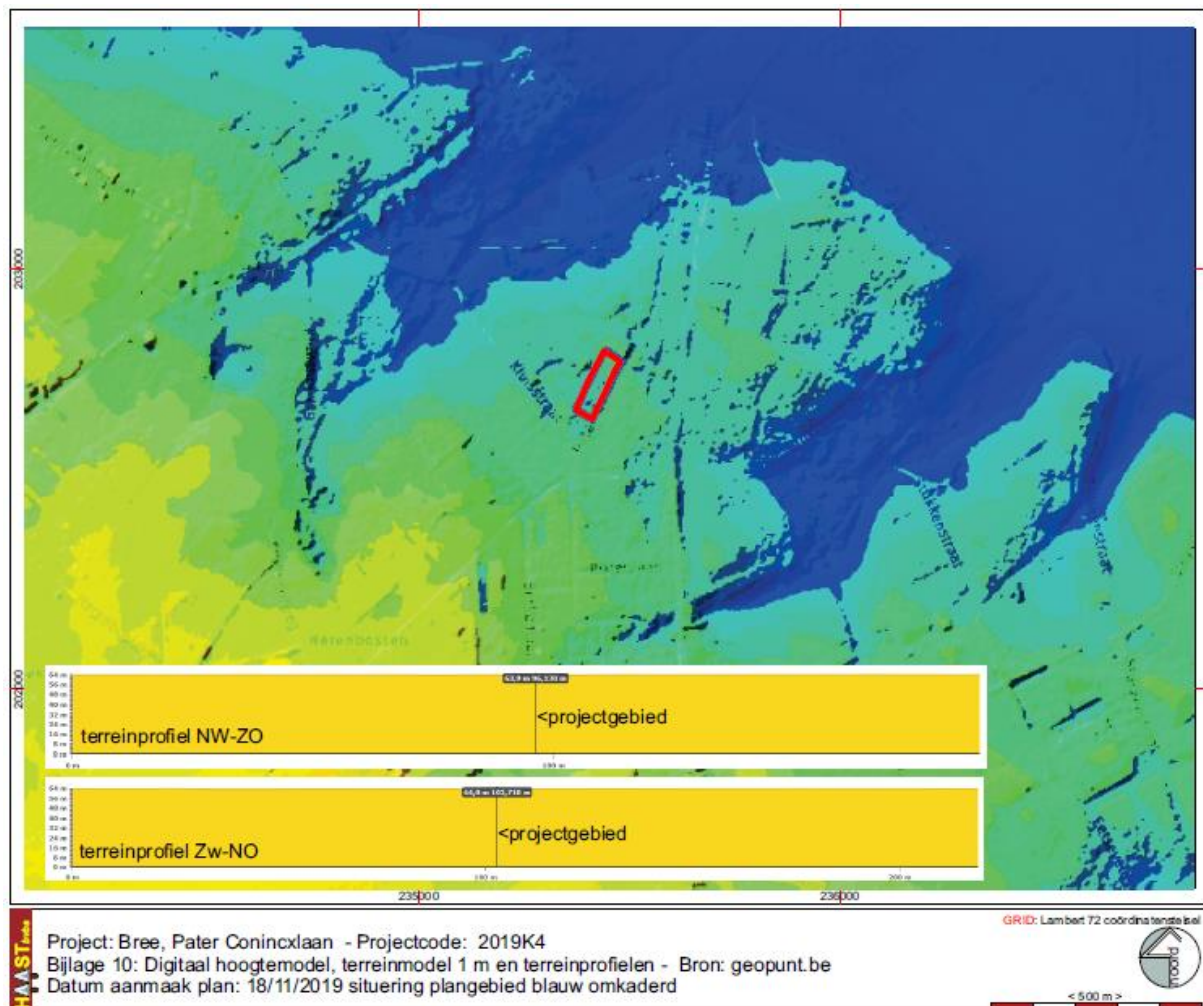

Fig. 13: Digitaal Hoogtemodel, terreinmodel 1m en hoogteprofielen © geopunt.be

⁵ Hiddink en Renes 2007, 141-142, Verspay 2010, 10, Spek, 2004, 965.

Fig. 14: digitaal hoogtemodel, terreinmodel 1 m op projectgebiedschaal © geopunt.be

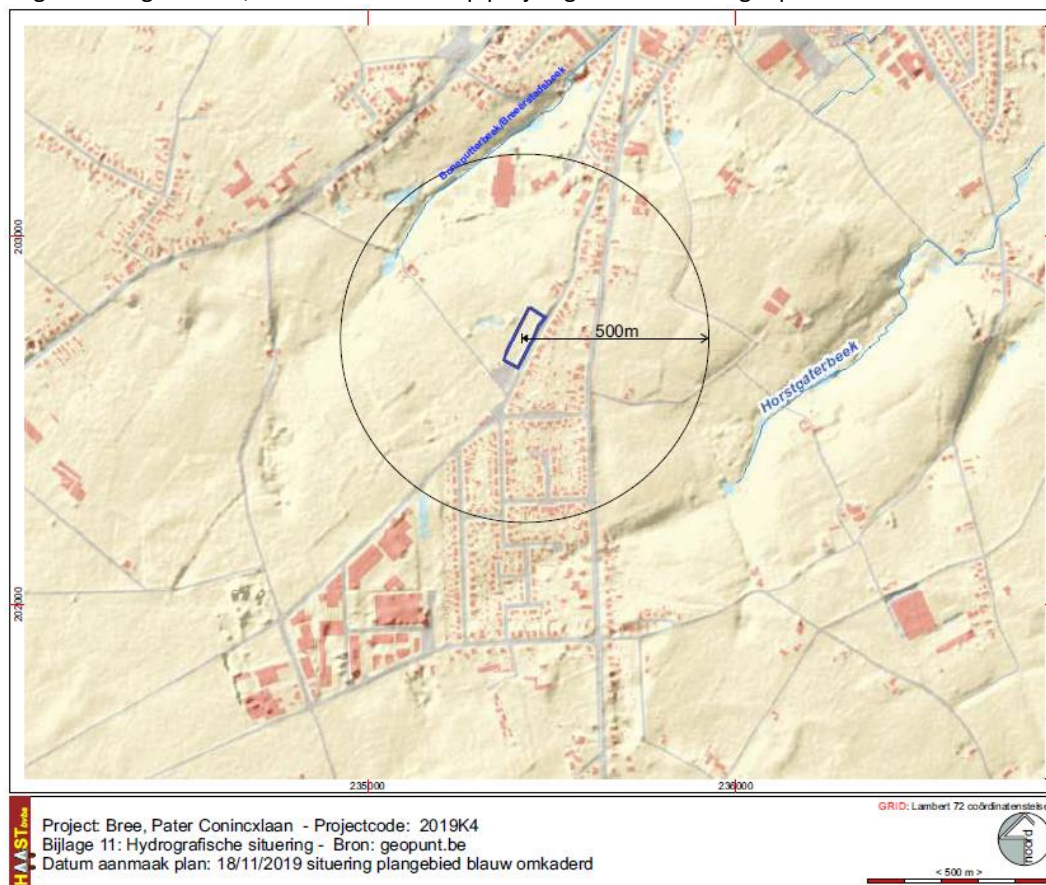

Fig. 15: Hydrografische situering van het projectgebied © geopunt.be

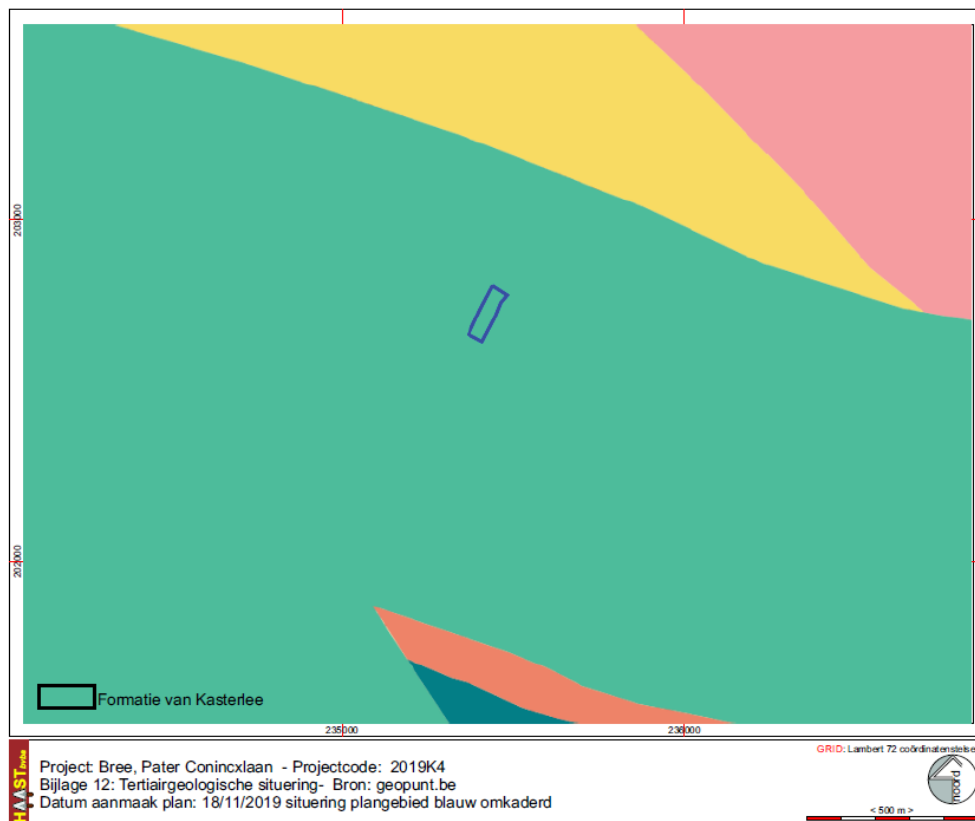

Fig. 16: tertiairgeologische kaart met situering van het projectgebied © geopunt.be

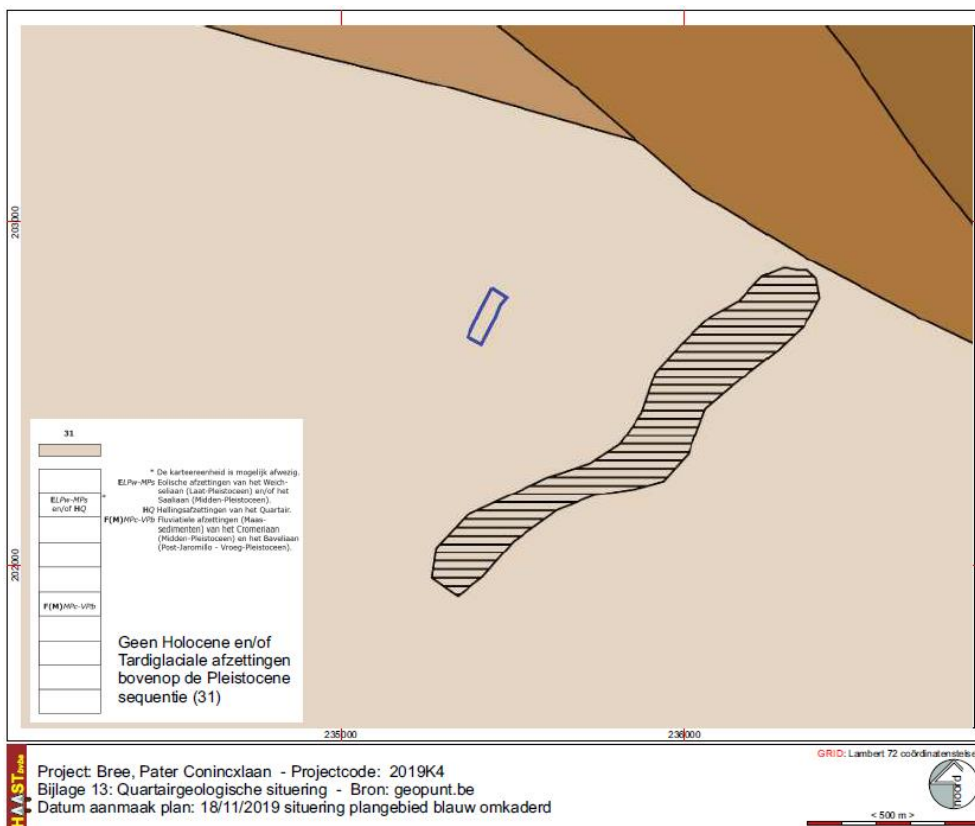

Fig. 17: Situering van het projectgebied op de quartaairgeologische kaart © geopunt.be

Fig. 18: Situering van het projectgebied op de bodembedekkingskaart uit 2015 © geopunt.be

d. Historisch-cartografische en archeologische situering van het projectgebied

Historische kaarten

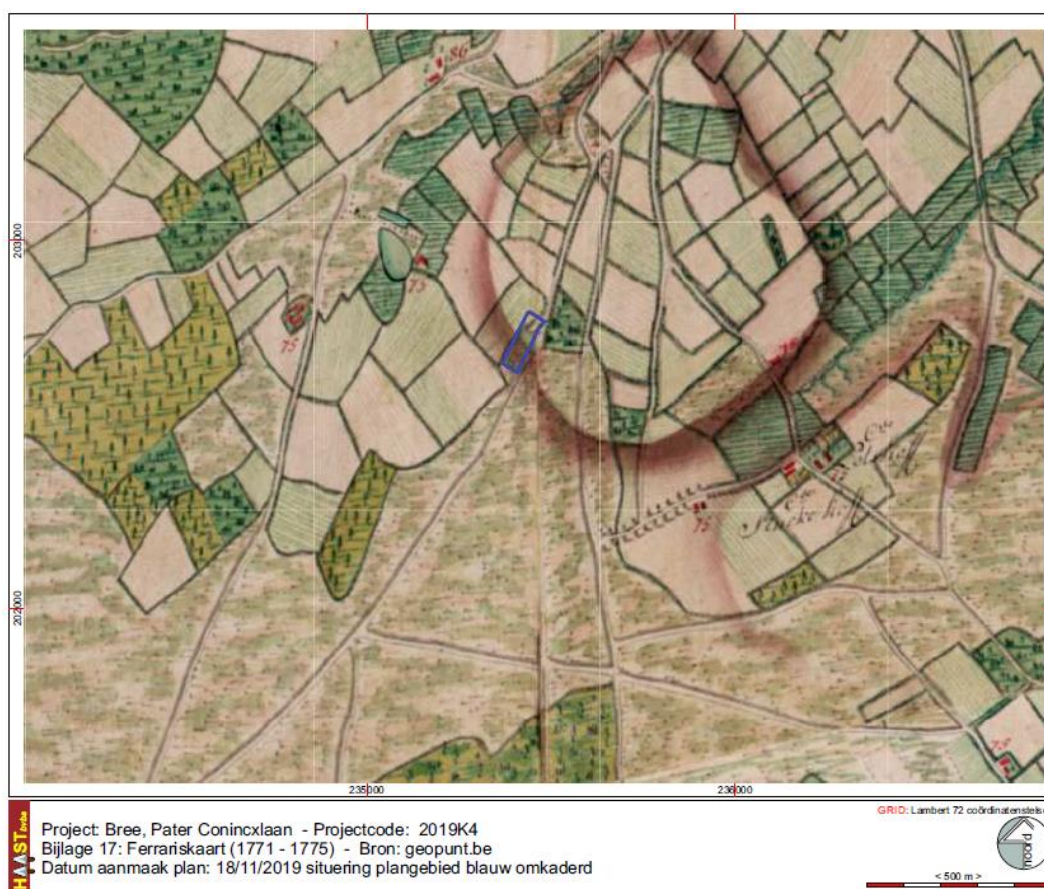

Fig. 19: Situering van het projectgebied op de Ferrariskaart (1771-1776) © geopunt.be

Fig. 20: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (1845) © geopunt.be

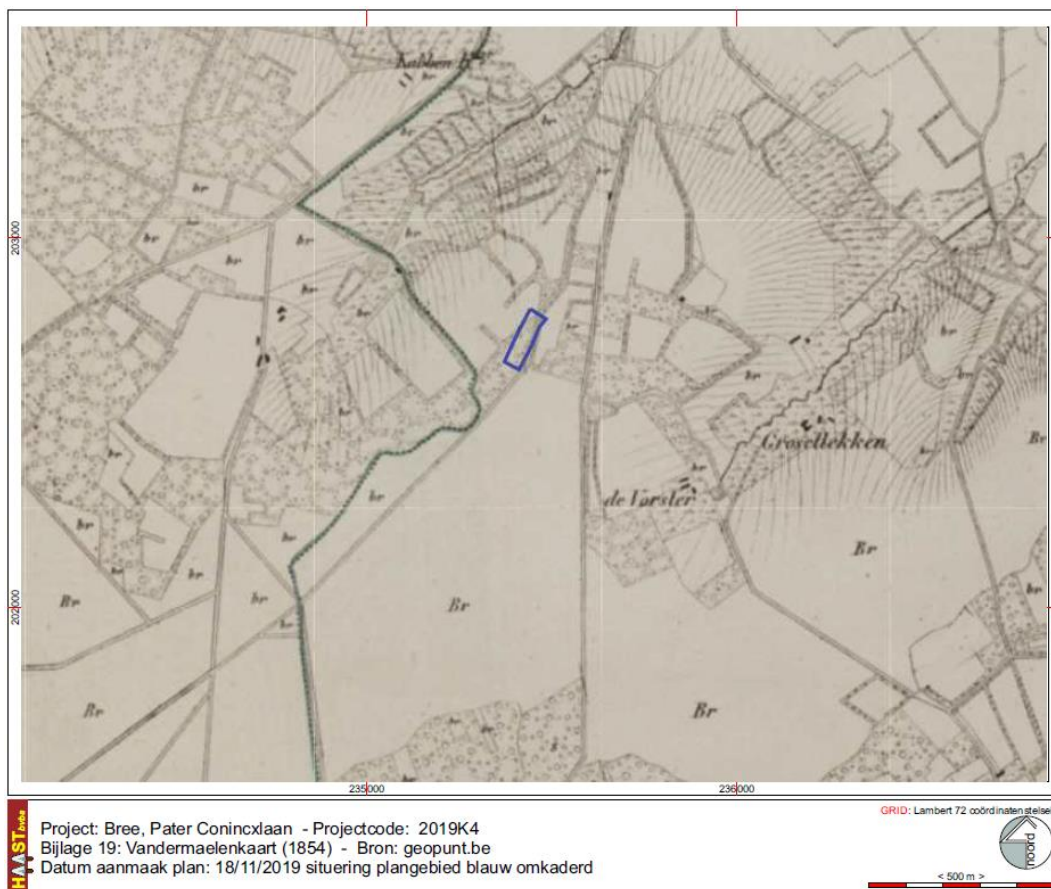

Fig. 21: Situering van het projectgebied op de Vandermaelenkaart (1854) © geopunt.be

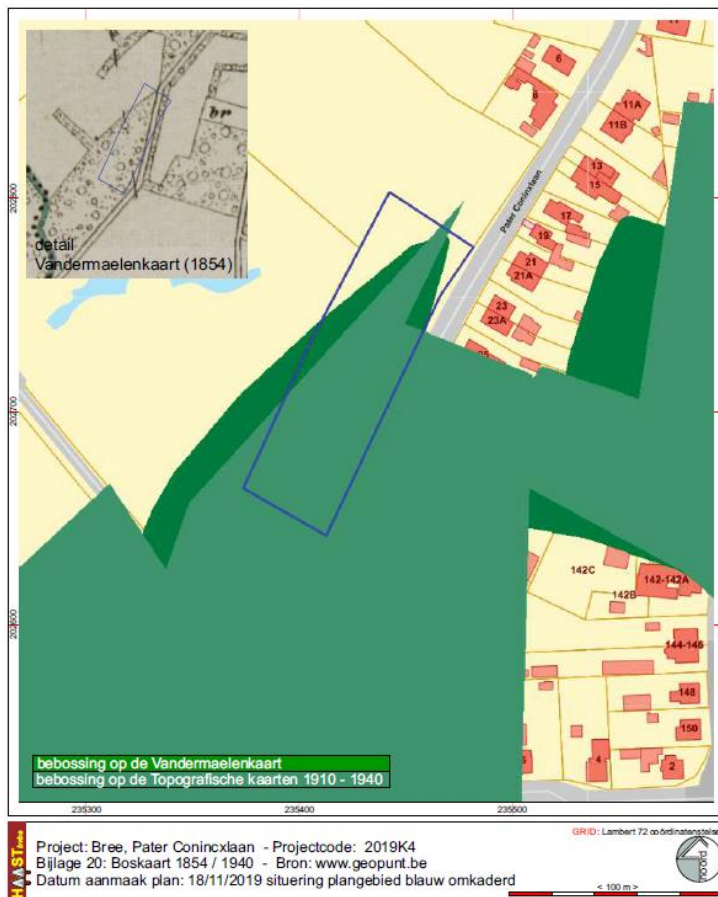

Fig. 22: kaart met bebossing op de Vandermaelenkaarten en topografische kaarten 1910 – 1940 © geopunt.be

Op de Ferrariskaart is het projectgebied gelegen op de rand van een uitgestrekt heidegebied dat aangeduid staat als “*Bruyère de Wishagen*” (de Wijshagener heide). Ten westen en noorden van het projectgebied liggen akkers en weiden die behoren tot het landbouwareaal van nabijgelegen boerderijen zoals hoeve De Kluis, of Cluysemanshof⁶. Oorspronkelijk het Bosmanshof, vanaf circa 1622 genoemd naar de familie Cluysemans. De hoeve is één der oudste vestigingen rond Bree; zij ontstond bij de vijver waarin zich de bron van de Boneputterbeek bevindt. Deze beek voedde de grachten van de stadsvesten van Bree. De hoeve was vanaf 1682 tot de Franse Revolutie eigendom van het klooster van Onze-Lieve-Vrouw ter Riviere van Bree. Deze hoeve ligt op ca 300 m afstand ten westen van het projectgebied en de gronden waaronder ook het projectgebied, behoorden, toch tot voor kort, tot de eigendommen van het Cluysemanshof.

In de 19de eeuw worden grote delen van de Wijshagerheide bebost, ook een groot gedeelte van het projectgebied zoals blijkt uit de Vandermaelenkaart. Restanten van die bossen zijn nog de *Herenbossen* iets ten zuiden van het projectgebied. De ontbossing, ter hoogte van en in het projectgebied had vooral te maken met de aanleg en uitbouw van de wijk De Vostert eind jaren 1940, begin jaren 1950 door De Kleine Landeigendom.

Luchtfotografie

Het gebruik als landbouwgrond, de ontginning van de woeste gronden, dateert uit het midden van de 20ste eeuw nadat het bos gerooid was. Op de luchtfoto's van 1971 tot en met 2018 is het gebied telkens in gebruik als akker. Ten zuidwesten van het projectgebied wordt in de jaren 2000-2002 het nieuwe kerkhof “De Kluis” aangelegd met aan de noordzijde van de begraafplaats een infiltratiebekken / kunstmatig aangelegde vijver die aansluit bij het absoutegebouw.

⁶ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/71032>

Fig. 23: Situering van het projectgebied op de luchtfoto's, opnamejaren 1971, 1988, 2014 en 2018 © geopunt.be

Archeologische situering

In het projectgebied zijn geen archeologische vondsten bekend. Ten zuidwesten van het projectgebied bevinden zich een heel aantal cai-locaties; allemaal meldingen van vondsten gedaan door metaaldetectoristen en geregistreerd als "losse vondst". Een schematisch overzicht:

Cai-locatie	aard	datering
208503	Luikse munten	18 ^{de} eeuw
208501	Munten	17 ^{de} eeuw
208500	Munt	17 ^{de} eeuw
208413	Munt, sestertius van Trajanus (?)	Midden-Romeinse tijd
208394	Munten	Late middeleeuwen
208395	Metaal, onder meer een rekenpenning van Lodewijk XIV	17 ^{de} eeuw en later
220299	Munten en (fragmenten van)gespen	17 ^{de} , 18 ^{de} , 19 ^{de} eeuw
212122	Fragment van een fibula	Onbepaald
222928	"muntschat" Vlaamse mijten	(15 ^{de} eeuw?)
164974	Draadfibula	Vroeg Romeinse Tijd (1 ^{ste} eeuw)

Ten noorden, noordnoordoosten van het projectgebied, op ca. m afstand tot het projectgebied bevindt zich cai-locatie 163111. Op die locatie werd een kleine nederzetting uit de Late IJzertijd aangetroffen samen met sporen van een neolithisch kamp, een afvalkuil uit de Vroege-IJzertijd en vermoedelijke sporen van een Hollands legerkamp uit de 17de eeuw⁷.

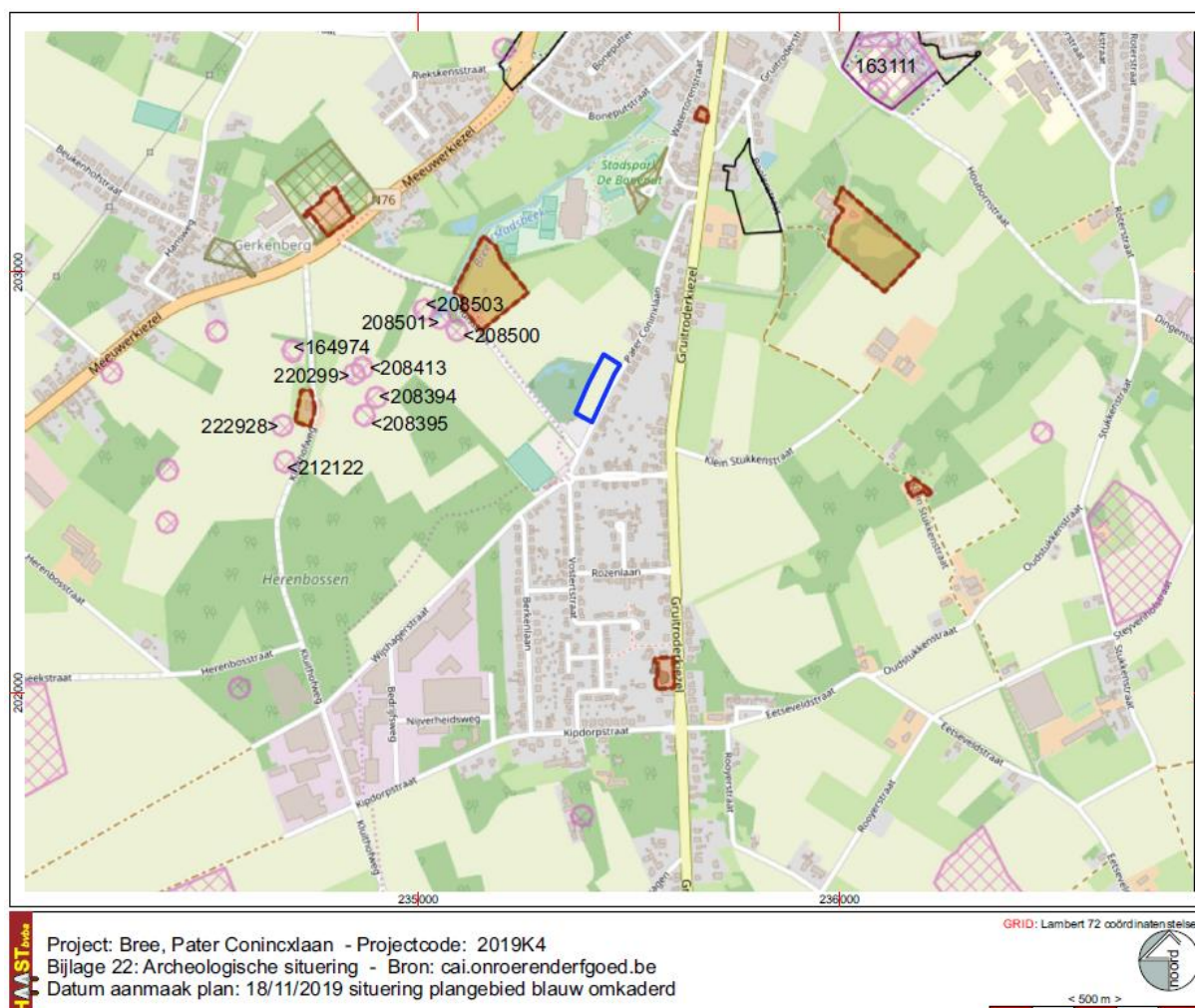

Fig. 24: Situering van het projectgebied op de cai-kaart 2019 ©cai.onroerendergoed.be

⁷ VAN DE KONIJNENBURG, R., CLAESSEN, J., DONDEYNE, S., LUIJTEN, M., VANDENBERGHE, D., DE GRAVE, J. en VAN GENECHTEN, B., 2015, Van jonge steentijd tot een Hollands legerkamp, Verslag van het archeologisch onderzoek te Bree, Houbornstraat, HAAST-rapport 2015-20, Bree, 2015 D/2015/12654/20

6. Synthese

- welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het projectgebied?

Het projectgebied is tot in het midden van de 19de eeuw deel van de Wijshagerheide waarvan de gronden rondom het Cluysmanshof al vanaf de late middeleeuwen, post-middeleeuwse periode in gebruik waren als akkers en weiden.

Wat betreft prehistorie en protohistorie ligt het terrein topografisch vrij gunstig op de rand van een klein plateau dat deel uit maakt van het Kempisch Plateau met aan de westzijde een vrij steile daling naar de vallei van de Boneputterbeek, die echter op ca. 500 m afstand van het projectgebied loopt. Volgens de definities is het projectgebied niet meer gelegen in een gradiëntzone; de overgang van nat naar droog gebied op relatief korte afstand tot een natuurlijke waterbron. Bodemkundig is het gebied weliswaar gekarteerd met drainageklassen b en c, droog en matig droog, maar bij de aanleg van het kerkhof De Kluis, bleek de bodem toch behoorlijk nat te zijn met een vrij hoge grondwaterstand. Bij het terreinbezoek op 18/11/2019 bleken ook delen van het projectgebied bedekt te zijn met grote waterplassen vooral in het zuidelijke terreindeel dat gekarteerd is als een matig droog gebied (drainageklasse c). De zone waar het kerkhof aangelegd is, is samen met het zuidelijke deel van het projectgebied gekarteerd als t-Scf bodem en toch blijkt daar, op het kerkhof en de aanpalende parkeerplaats, de grond erg nat te zijn.

Omwille van die toch eerder natte bodemkundige situering en de redelijk grote afstand tot een natuurlijke waterbron, sites als de Houborn (cai-163111), of sites op de cai-locaties 208269 (Bree, Industrierrein Kanaal-Noord) liggen echt aan de rand van een beekje of in een zone van maximaal 100 m verwijderd van de Wiekersbeek, de Horstgaterbeek of de Breeërstadsbeek. De bodem is ook niet bepaald uitnodigend voor het opslaan van een kamp of bouwen van een tijdelijke nederzetting gelet op de grintbijnmenging. Bovendien is het niet onbelangrijk om vast te stellen dat net de percelen van het projectgebied tot in de 19de eeuw nog als heide ingetekend zijn terwijl aanpalende percelen ten westen en ten noorden in gebruik zijn als akkers en weiden.

Naar archeologische verwachting menen we derhalve te mogen stellen dat de verwachting naar steentijdsites eerder laag tot zeer laag mag ingeschat worden en de verwachting naar sporen uit de Metaaltijden, Romeinse periode en Middeleeuwen eveneens matig moeten ingeschat worden, maar niet uitgesloten kunnen worden. Sporen uit de Nieuwe tijd en later worden helemaal niet verwacht aangezien er op de historische kaarten en dat tot heden geen enkele aanwijzing is voor bebouwing op het terrein. De enige antropogene ingrepen uit die periode bestaan uit het aanplanten van bossen in het midden van de 19de eeuw en na WOII het ontbossen van het terrein en ingebruikname als akker.

- welke evolutie kende het landschap van het projectgebied?

Het landschap evolueerde in de late middeleeuwen van een uitgestrekt heidegebied naar een gebied met heide en akkers. Het heuvelachtige terrein met de relatief diep ingesneden valleien van de beken die op of aan de rand van het Kempisch Plateau ontspringen vormen soms zeer waterrijke, drassige zones zoals het bronnengebied van de Boneputterbeek op ca. 500 m ten noordwesten van het projectgebied. Verspreid verschijnen in het landschap vanaf de late middeleeuwen boerderijen waarvan het Cluysmanshof met een bewaarde kern uit de 17de eeuw, nog een laatste getuige is. De heide blijft echter tot in de 19de eeuw, conform de ferrariskaart het landschap ten zuiden van het projectgebied domineren. In die 19de eeuw worden grote delen van de heide bebost waardoor het landschap veranderde. De grootste verandering gebeurt in het midden van de 20ste eeuw wanneer het projectgebied aan derand komt te liggen van de wijk De Vostert.

- welke evolutie kende het gebruik van het terrein?

De evolutie van het gebruik van het terrein is vrij eenvoudig. Tot in het midden van de 19de eeuw maakt het projectgebied deel uit van de Wijshagerheide. Rond 1850 wordt, zoals aangeduid op de Vandermaelenkaart, het grootste deel van het terrein aangeplant met naaldbomen. Na WOII, rond 1949-1950 worden grote delen van het bos gerooid voor de uitbouw van de wijk Vostert. Ook het projectgebied wordt in die periode ontbost en in gebruik genomen als akker, deel uitmakend van het landbouwareaal van het Cluysemanshof.

- wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

Mocht er nog bodemarchief aanwezig zijn dan zullen de bouwwerken, bouwen van het “Huis van Afscheid” en aanleg van de omgeving met parkeergelegenheden en wegenis, definitief vernietigend zijn voor eventueel aanwezig archeologisch erfgoed.

Verstoorde zones:

Er zijn behoudens het aanplanten van bomen in de 19de eeuw, het rooien van het bos rond 1950 en het ploegen en bewerken van de grond als akker geen aanwijzingen voor ernstige bodemopbouwverstorende ingrepen binnen het projectgebied.

Fig. 25: Verstoorte zones binnen het projectgebied.

Een afweging van de methodes voor verder archeologisch onderzoek en archeologische evaluatie van het projectgebied:

De beschikbare methodes binnen een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem, veldkartering, landschappelijk booronderzoek en geofysisch onderzoek zullen geen resultaten opleveren die kunnen opwegen tegen de kosten die ermee gepaard gaan:

Geofysisch onderzoek spoort weliswaar anomalieën in de bodem op maar aangezien er geen structuren in harde materialen, baksteen, natuursteen, verwacht worden zal dit eerder moeilijk interpreteerbare sporen opleveren die enkel geïnterpreteerd of gedetermineerd kunnen worden door een ondersteunende ingreep in de bodem. Bovendien is deze methode duur en zullen de resultaten niet opwegen tegen de kosten, ook gelet op de beperkte beschikbare ruimte om dergelijk onderzoek uit te voeren.

Veldkartering: gelet op de begroeiing op het terrein was een veldprospectie onmogelijk. Er zijn ook geen indicaties die erop kunnen wijzen dat een veldprospectie enige indicatie kan opleveren voor een site uit welke periode dan ook binnen het projectgebied.

Landschappelijk bodemonderzoek is soms wenselijk om na te gaan in hoeverre de oorspronkelijke bodemopbouw bewaard gebleven is, hetzij eventueel geschonden. Er zijn echter geen indicaties voor mogelijke ernstige verstoringen en daarom kan een landschappelijk bodemonderzoek, registratie en studie van de bodemopbouw binnen het projectgebied, beter gekoppeld worden aan een proefsleuvenonderzoek.

Verkennd/waarderend archeologisch booronderzoek: er zijn geen directe indicaties voor het mogelijk aantreffen van prehistorische artefacten, zelfs eerder aanwijzingen die laten vermoeden dat steentijdsites niet op het terrein zullen worden aangetroffen.

Proefsleuven: via het programma van maatregelen zal als vervolgtraject een archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem worden voorgesteld doormiddel van een proefsleuvenonderzoek om het projectgebied alsnog archeologisch te kunnen waarderen.

7. Advies:

Ondanks voorgaande waaruit blijkt dat de archeologische verwachting om verschillende redenen matig tot laag moet ingeschat worden, zal via het programma van maatregelen toch aanbevolen worden om een proefsleuvenonderzoek uit te voeren om zo het terrein archeologisch te kunnen evalueren en waarderen. Mogelijk worden er sporen aangetroffen van bewoning of van off site fenomenen uit de protohistorie of vroeg-historische perioden. Ondanks de behoorlijk grote afstand tot water ligt het terrein op de rand van een relatief droge zandrug, mogelijk echter geografisch niet zo gunstig als vestigingsplaats voor (semi-)nomadische familiegroepen, of gunstig om de grond te gebruiken als landbouwgrond. Via het bureauonderzoek kan echter het aantreffen van archeologische sporen niet helemaal uitgesloten worden. Bovendien, toevalsvondsten zijn nooit uit te sluiten.

Beschrijving van de aanpak

Het proefsleuvenonderzoek met ingreep in de bodem dient uit te worden uitgevoerd als een standaard proefsleuvenonderzoek met ononderbroken 2 m brede parallelle proefsleuven zuidwest – noordoost georiënteerd parallel aan de pater Coninxlaan. Gelet op de vorm van het projectgebied biedt deze oriëntatie het beste overzicht over de eventuele aanwezigheid van archeologische sporen. 2 m brede proefsleuven geven bovendien het beste resultaat om de verstoringen vast te stellen, af te bakenen en te determineren.

Door ze in te planten op een onderlinge afstand van maximaal 15 m wordt meteen gebiedsdekkend gewerkt en kan gemakkelijk 10% van het terrein onderzocht worden zoals bepaald in de Code van goede Praktijk. Aanvullend, om minimaal 12,50% van het terrein te onderzoeken, worden kijkvensters of volgvensters aangelegd indien sporen aangetroffen worden. De kijk- en/of volgvensters worden aangelegd om een beter inzicht te krijgen in de onderlinge samenhang van sporen, indien er aangetroffen worden, om een duidelijke

afbakening te kunnen maken voor een eventueel vervolgonderzoek indien toch waardevolle sporen zouden aangetroffen worden of om de schijnbare afwezigheid van sporen te verifiëren.

Fig. 26: Voorstel van inplanting van de proefsleuven.

8. Samenvattingen

Samenvatting gespecialiseerd publiek

Zie punt 6 en 7

Samenvatting niet-gespecialiseerd publiek

Aan de Pater Conincxlaan in Bree, wijk Vostert, wenst men een Huis van Afscheid (uitvaartcentrum) te bouwen. Het bouwprogramma omvat een meer dan 3000 m² groot gebouw met omgevingsaanleg bestaande uit parking en rijwegen. Het projectgebied ligt aan de rand van de wijk Vostert, tussen de wijk ten oosten en het kerkhof De Kluis ten westen van het projectgebied. Het archeologisch bureauonderzoek heeft geen directe aanwijzingen opgeleverd met betrekking tot het projectgebied voor aanwezigheid van archeologische sporen. Maar, helemaal uitsluiten van aanwezigheid van archeologische sporen binnen het projectgebied is ook niet mogelijk. Temeer, omdat over de perioden voor de Postmiddeleeuwse tijd, 18de eeuw en eerder, er geen duidelijk bronnen- of kaartenmateriaal aanwezig is en men tewerk moet gaan op bodemkundige, geografische, geologische en hydrologische gkenmerken van het gebied en haar omgeving. Hieruit blijkt dat de ondergrond mogelijk aantrekkelijk is voor tijdelijke nederzettingen, maar de vrij grote afstand tot een natuurlijke waterbron, de mogelijk vrij stenige ondergrond en de hoge grondwaterstanden in de omgeving van het projectgebied maken dat de verwachting naar nederzettingssporen eerder matig moet ingeschat worden. Bovendien was het gebied tot in de 19de eeuw deel van een uitgestrekt heidegebied, werd het rond 1850 bebost en rond 1950 weer ontbost en in gebruik genomen als landbouwgebied. Die zeer recente in gebruikname voor landbouwdoeleinden wijst ook op een eerder onvruchtbaar en dus onaantrekkelijk gebied voor smei-nomadische, rondtrekkende familieclans. Maar, omdat het onmogelijk is om het aantreffen van archeologische sporen helemaal uit te sluiten wordt aanbevolen het projectgebied te onderwerpen aan een archeologisch proefsleuvenonderzoek teneinde het gebied definitief archeologisch te kunnen evalueren.

9. Bibliografie en bronnen

Uitgegeven Bronnen

BEERTEN, K., 2005: *Toelichting tot de Quartairgeologische kaart, Kaartblad Maaseik 10-18*, Leuven.

BAEYENS, L., 1975: *Bodemkaart van België, Verklarende tekst bij het kaartblad Bree 48E*, Gent.

DECKERS, J., 1968: *Bodemkaart van België, Bree 48E*, Gent.

DONDEYNE, S., VANIERSCHOT, L., LANGOHR, R., VAN RANST, E. en DECKERS, J., 2015, *De grote bodemgroepen van Vlaanderen: Kenmerken van de "Reference Soil Groups" volgens het internationale classificatiesysteem World Reference Base*, KU Leuven & Universiteit Gent in opdracht van Vlaamse overheid, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, Afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen, 2015.

HIDDINK, H. en H. RENES, 2007: *De oude akkercomplexen in de oostelijke helft van Noord-Brabant en het noorden en midden van Limburg* in: van Doesburg, J., M. de Boer, B.J. Groenewoudt en T. de Groot (eds.), *Essen in zicht. Essen en plaggendecken in Nederland: onderzoek en beleid*, Amersfoort (Nederlandse Archeologische Rapporten 34), 129-159.

VAN DE KONIJNENBURG, R., CLAESSEN, J., DONDEYNE, S., LUIJTEN, M., VANDENBERGHE, D., DE GRAVE, J. en VAN GENECHTEN, B., 2015, *Van jonge steentijd tot een Hollands legerkamp*, Verslag van het archeologisch onderzoek te Bree, Houbornstraat, HAAST-rapport 2015-20, Bree, 2015 D/2015/12654/20

Digitale Bronnen

Geraadpleegde websites:

Kadastrale gegevens: http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE

De Centraal Archeologische Inventaris

www.geopunt.be en www.cartesius.be voor de historische kaarten en luchtfoto's

www.onroerendergoed.be

loket.onroerendergoed.be

https://archeologiein nederland.nl/sites/default/files/map_attachments/Verantwoording%20archeo%20overwachtingskaart.pdf

10. Lijst van de figuren

Coverfoto: het terrein gefotografeerd op 19/11/2019

Fig. 1: Bounding Box

Fig. 2: Kadastraal uittreksel dd. 2019 © cadgis viewer

Fig. 3: Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart 1/10.000. © NGI & cartoweb

Fig. 4: Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 1971 © Geopunt.be

Fig. 5: georefereneerd inplantingsplan bouw en omgevingsaanleg

Fig. 6: inplantingsplan zoals aangereikt

Fig. 7: Funderingsplan gebouw

Fig. 8: doorsneden van het gebouw

Fig. 9: foto van het terrein in haar huidige toestand, luchtfoto, opname winter 2018

Fig. 10: terreinopnames d.d. 19/11/2019

Fig. 11: Bodemkaart van België © geopunt.be

Fig. 12: Bodemkaart van België volgens de WRB © geopunt.be

Fig. 13: Digitaal Hoogtemodel, terreinmodel 1m en hoogteprofielen © geopunt.be

Fig. 14: digitaal hoogtemodel, terreinmodel 1 m op projectgebiedschaal © geopunt.be

Fig. 15: Hydrografische situering van het projectgebied © geopunt.be

Fig. 16: tertiairgeologische kaart met situering van het projectgebied © geopunt.be

Fig. 17: Situering van het projectgebied op de quartairgeologische kaart © geopunt.be

Fig. 18: Situering van het projectgebied op de bodembedekkingskaart uit 2015 © geopunt.be

Fig. 19: Situering van het projectgebied op de Ferrariskaart (1771-1776) © geopunt.be

Fig. 20: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (1845) © geopunt.be

Fig. 21: Situering van het projectgebied op de Vandermaelenkaart (1854) © geopunt.be

Fig. 22: kaart met bebossing op de Vandermaelenkaarten en topografische kaarten 1910 – 1940 © geopunt.be

Fig. 23: Situering van het projectgebied op de luchtfoto's, opnamejaren 1971, 1988, 2014 en 2018 © geopunt.be

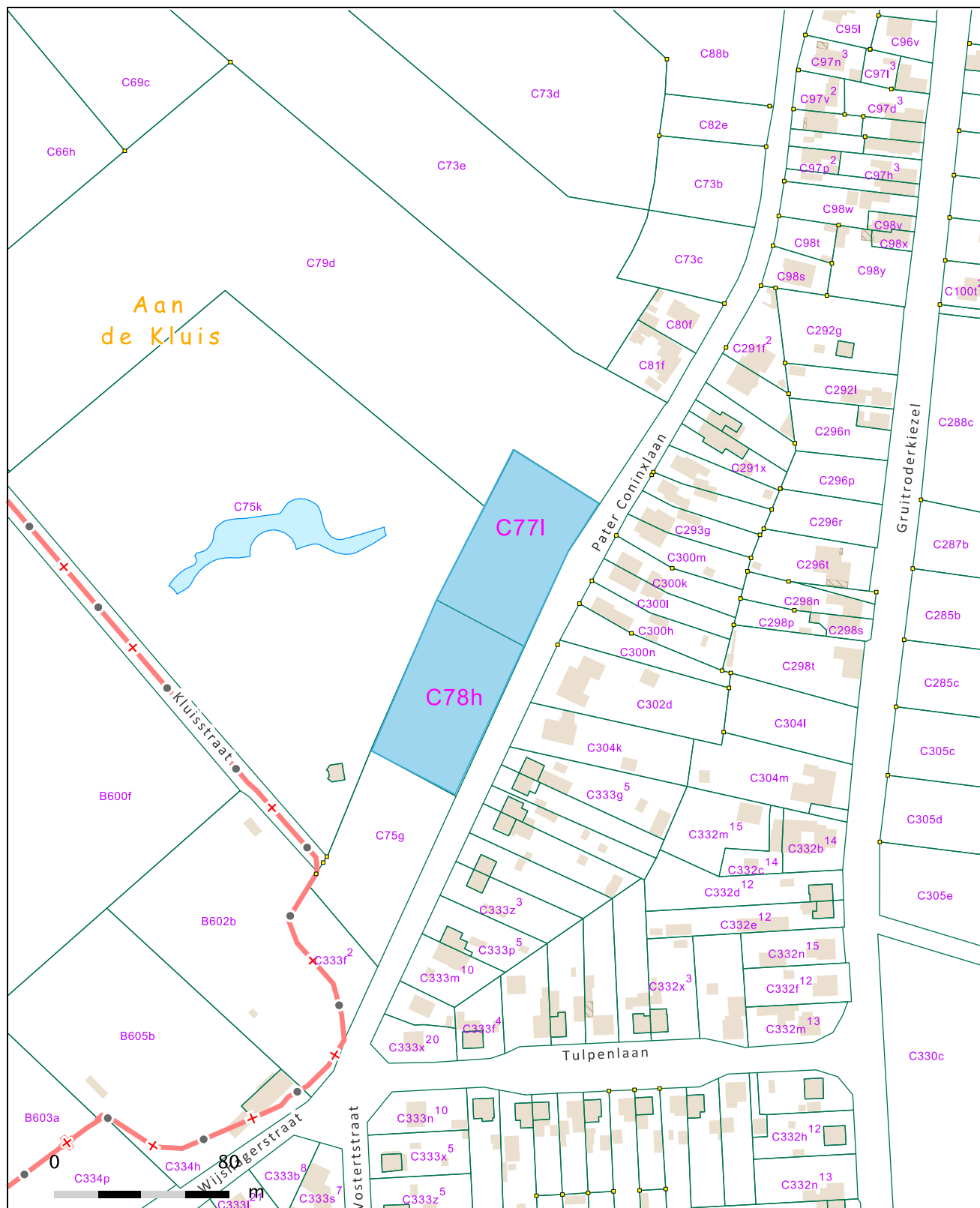
Fig. 24: Situering van het projectgebied op de cai-kaart 2019 © cai.onroerendergoed.be

Fig. 25: Verstoorde zones binnen het projectgebied.

Fig. 26: Voorstel van inplanting van de proefsleuven

11. Lijst van de plannen (bijlagen)

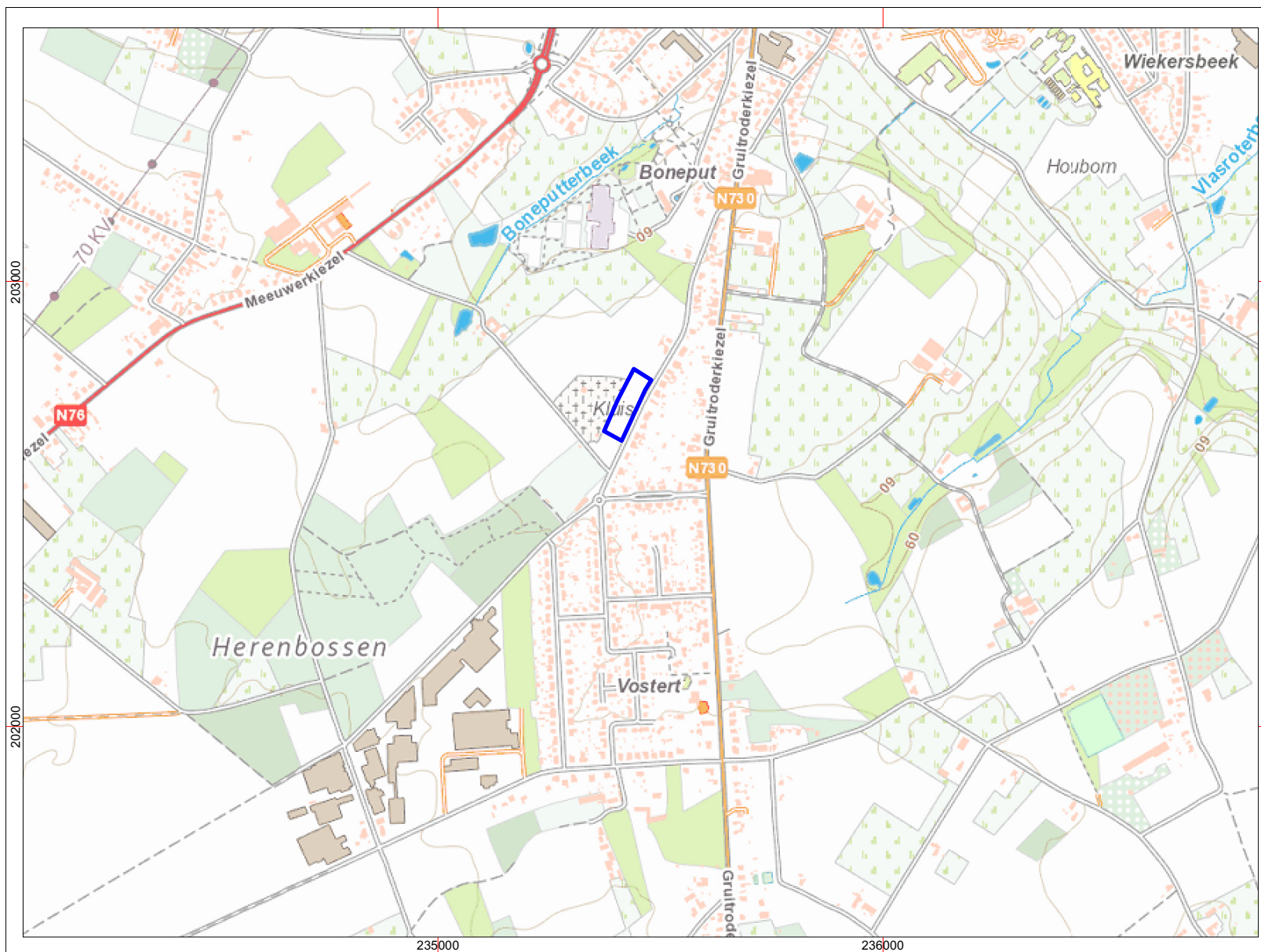
plannr	Type plan	onderwerp	Analoog/digitaal	datum
1	Plan	Bounding Box	Digitaal	2019
2	Kaart	Kadasterplan	Digitaal	2019
3	Kaart	Topografische kaart	Digitaal	2014
4	Plan	Georeferereerd inplantingsplan nieuwbouw	Digitaal	2019
5	Plan	inplantingsplan nieuwbouw zoals aangereikt	Digitaal	2019
6	Plan	Funderings- en rioleringsplan nieuwbouw zoals aangereikt	Digitaal	2019
7	Plan	Doorsneden en gevelaanzichten	Digitaal	2019
8	Kaart	Digitaal Hoogtemodel op projectgebiedschaal	Digitaal	2019
9	Kaart	Multidirectionele Hill Shade, terreinmodel 0,25 m	Digitaal	2019
10	Kaart	Digitaal Hoogtemodel op macroschaal	Digitaal	2019
11	Kaart	Hydrografie van de streek	Digitaal	2019
12	Kaart	Tertiairgeologische kaart	Digitaal	2019
13	Kaart	Quartaairgeologische kaart	Digitaal	2019
14	Kaart	Bodemkaart van België	Analoog	19..
15	Kaart	Bodemkaart volgens de WRB	Digitaal	2014
16	Kaart	Bodembedekkingsbestand 2015	Digitaal	2015
17	Kaart	Ferrariskaart	Analoog	1771-1775
18	Kaart	Atlas der Buurtwegen	Analoog	1845
19	Kaart	Vandermaelenkaart	Analoog	1854
20	Kaart	Boskaart 1854 / 1940	Digitaal	2019
21	Luchtfoto's	Opnames 1971, 1988, 2014, 2018	Digitaal	1971 – 2018
22	Kaart	Centraal Archeologische kaart	Digitaal	2019
23	Plan	Verstoorde zone	Digitaal	2019
24	Plan	Voorstel inplanting proefsleuven	Digitaal	2019

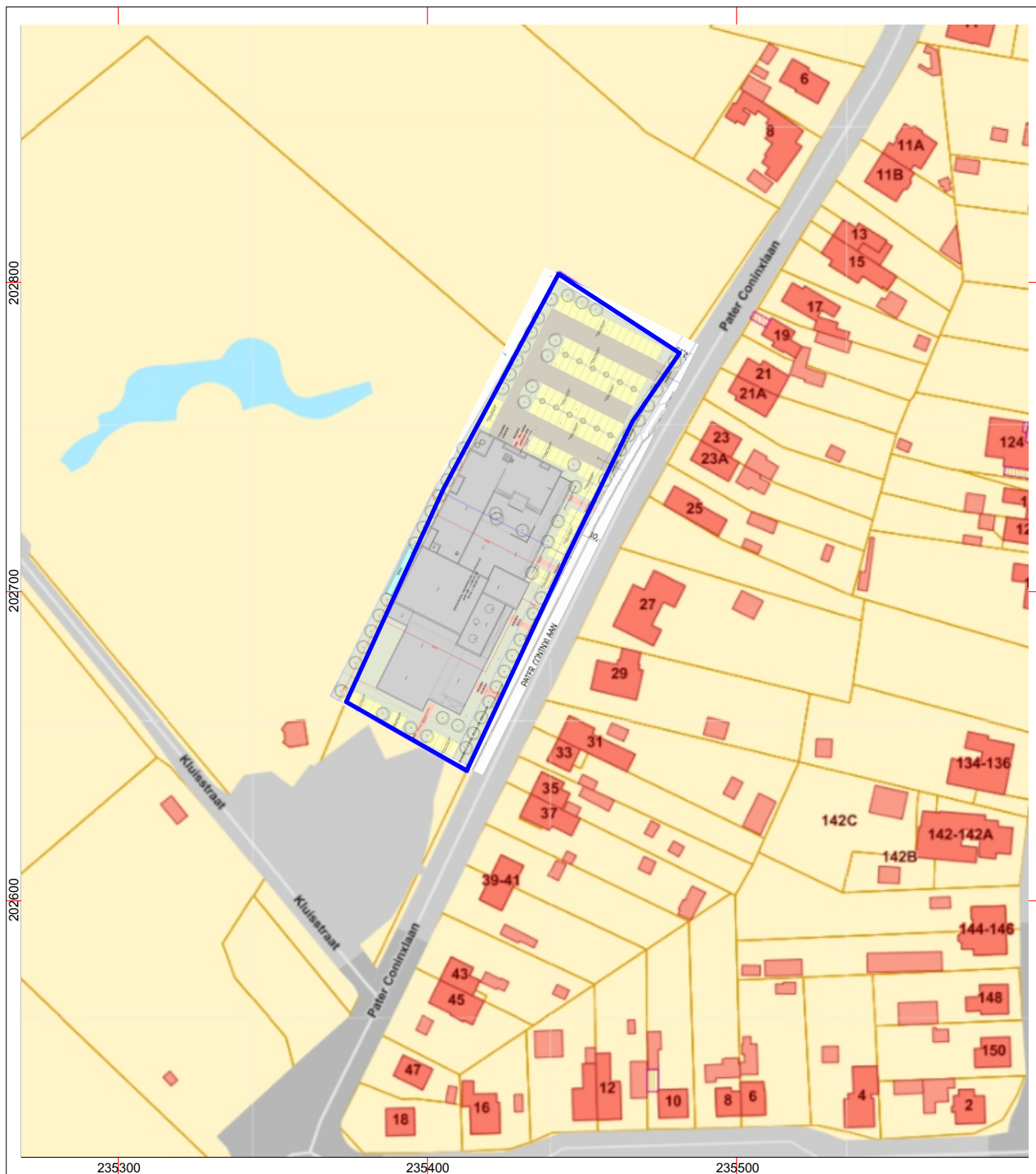

© 06/11/2019 - De AAPD is de auteur van het kadastraal percelenplan en de producent van de databank waarin deze gegevens zijn opgenomen en geniet de intellectuele eigendomsrechten opgenomen in de Auteurswet en de Databankenwet. Vanaf 01/01/2018 worden de gebouwen op het kadastraal percelenplan geleidelijk vervangen door een dataset beheerd door de gewesten. De AAPD zal dan niet langer verantwoordelijk zijn voor de voorstelling van de gebouwen op het kadastraal percelenplan.

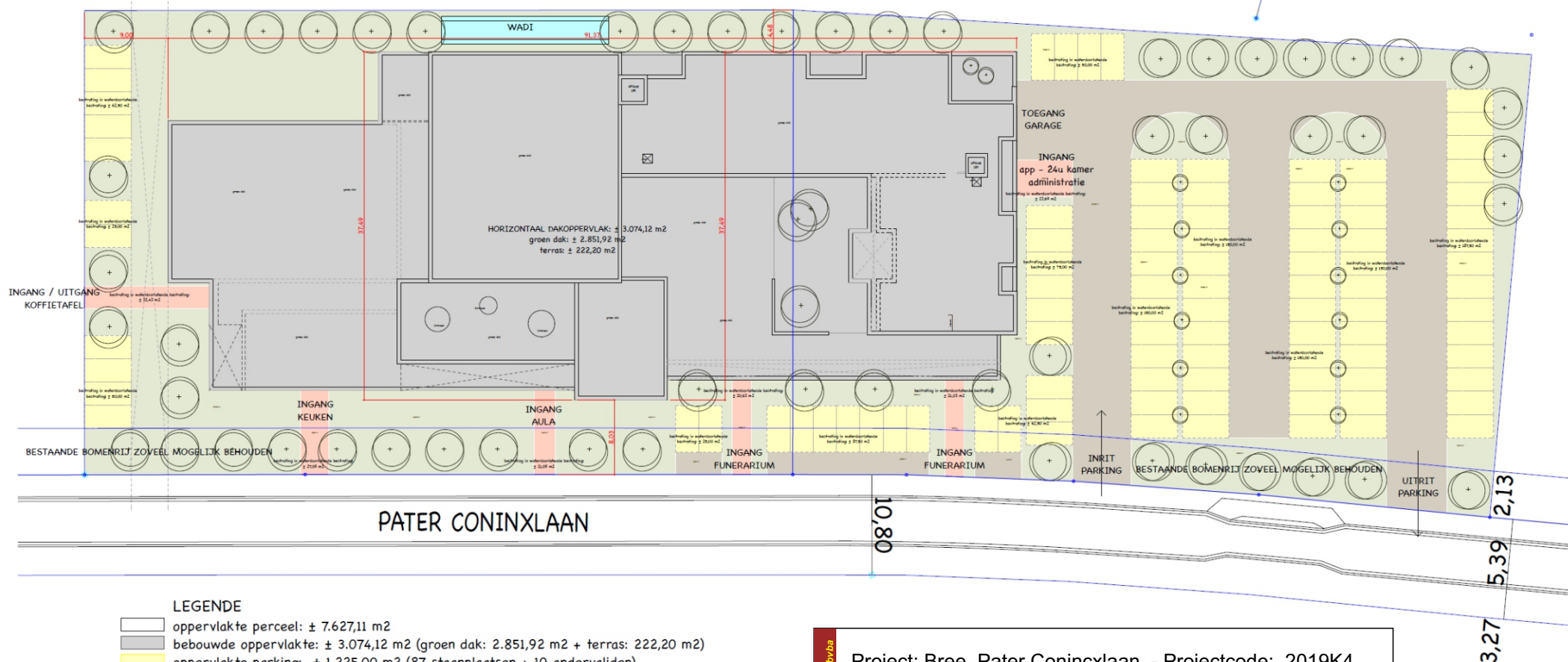
oppervlakte: 6982,42 m²

INPLANTINGSPLAN - schaal: 1/200

LEGENDE

- oppervlakte perceel: $\pm 7.627,11 \text{ m}^2$
- bebouwde oppervlakte: $\pm 3.074,12 \text{ m}^2$ (groen dak: $2.851,92 \text{ m}^2$ + terras: $222,20 \text{ m}^2$)
- oppervlakte parking: $\pm 1.225,00 \text{ m}^2$ (87 staanplaatsen + 10 andervaliden)
- oppervlakte toegang: $\pm 145,96 \text{ m}^2$
- oppervlakte circulatie: $\pm 973,90 \text{ m}^2$
- groen: $\pm 2.208,13 \text{ m}^2$

HAASST
byba

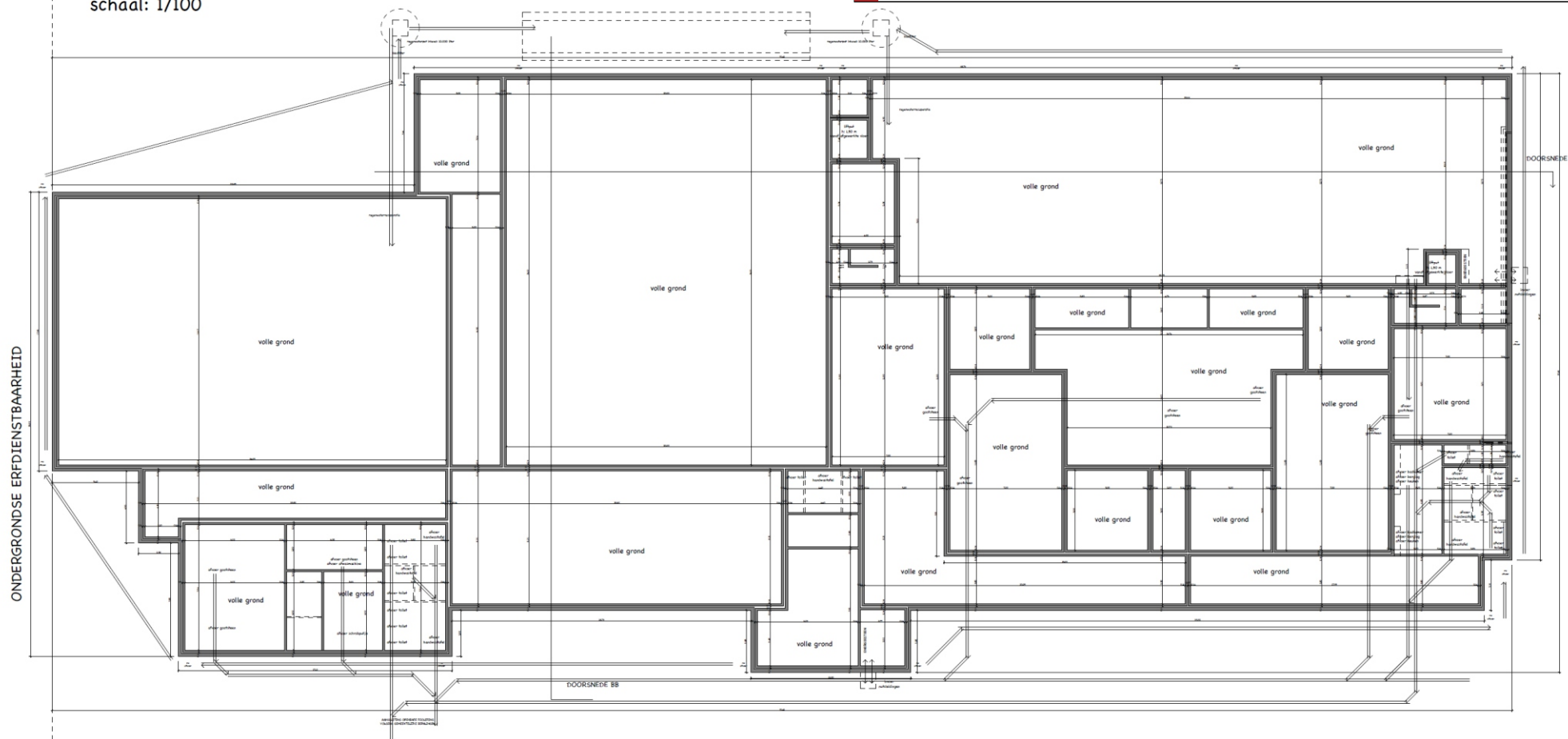
Project: Bree, Pater Coninxlaan - Projectcode: 2019K4
 Bijlage 05: inplantingsplan nieuwbouw zoals aangereikt
 Datum aanmaak plan: 18/11/2019

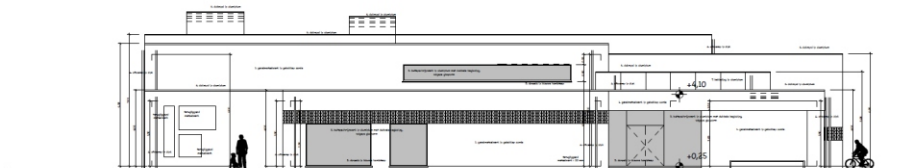
FUNDERINGS- en RIOLERINGSPLAN

schaal: 1/100

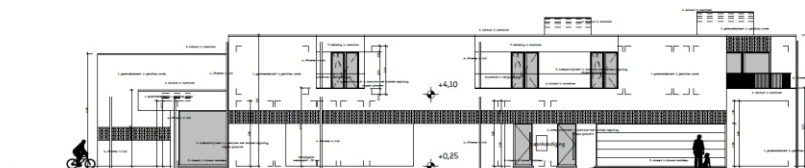
HAAS
byba

Project: Bree, Pater Conincxlaan - Projectcode: 2019K4
Bijlage 06: Funderings- en rioleringsplan nieuwbouw zoals aangereikt
Datum aanmaak plan: 18/11/2019

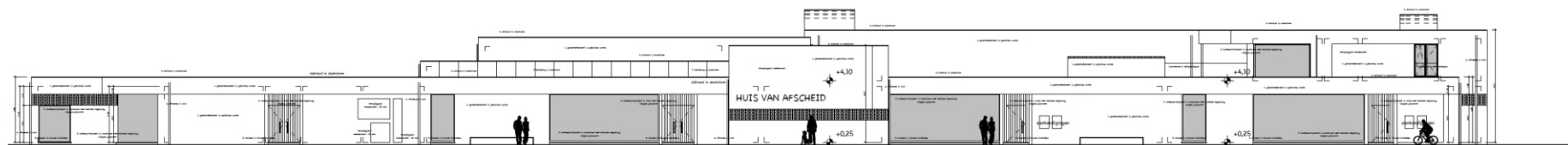

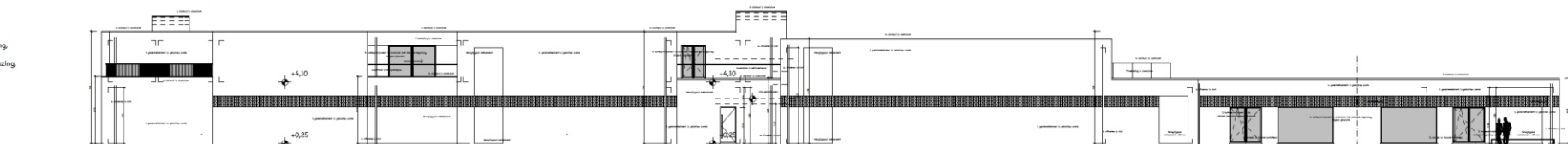
LINKERZIJDEGEVEL - schaal: 1/100

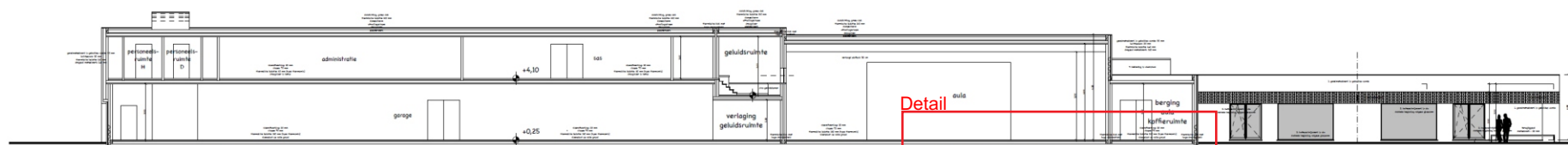
RECHTERZIJDEGEVEL - schaal: 1/100

VOORGEVEL - schaal: 1/100

ACHTERGEVEL - schaal: 1/100

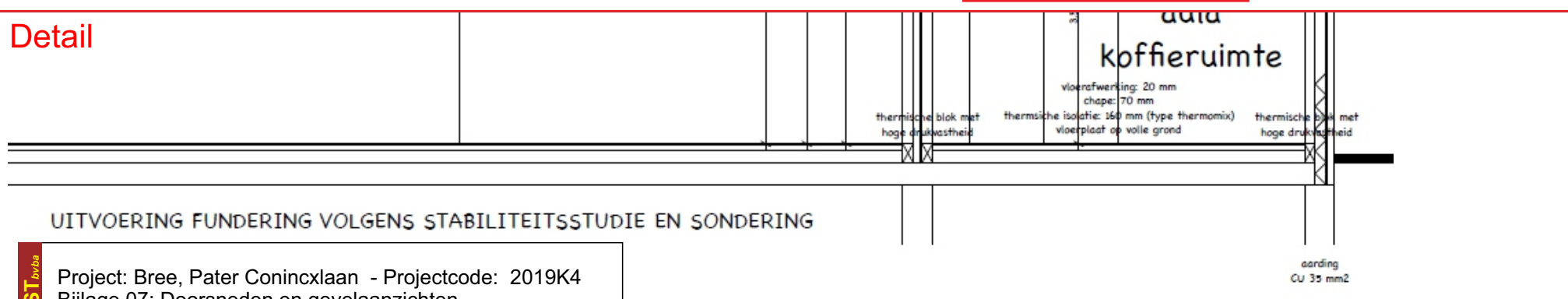

DOORSNEDEN AA - schaal: 1/100

ACHTERGEVEL - schaal: 1/100

Detail

Detail

UITVOERING FUNDERING VOLGENS STABILITEITSSTUDIE EN SONDERING

HAAST byba

Project: Bree, Pater Coninxlaan - Projectcode: 2019K4
Bijlage 07: Doorsneden en gevelaanzichten
Datum aanmaak plan: 18/11/2019

